

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované studium
2012 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Zuzana Burešová

Rodinná výchova a problémy současné rodiny

Praha 2014

**Vedoucí práce:
Mgr. Milan Fleischmann**

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies
2012 - 2014

DIPLOMA THESIS

Bc. Zuzana Burešová

Family upbringing and problems of today's family

Prague 2014

**The Thesis Work Supervisor:
Mgr. Milan Fleischmann**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Jindřichově Hradci dne 01. 01. 2014

Bc. Zuzana Burešová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu diplomové práce panu Mgr. Milanu Fleischmannovi za cenné rady, připomínky a dále za jeho laskavost a trpělivost při metodickém vedení práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá rodinnou výchovou a problémy současné rodiny. Zkoumá postavení rodiny. Zamýšlí se nad problémy výchovy dětí v současné společnosti. Zjišťuje podmínky a možnosti výchovy v rodině. Upozorňuje na vliv prostředí při výchově dítěte. Rozebírá význam rodiny. Závěrem popisuje výhled do budoucna, a jaká by měla být podpora společnosti rodinám s dětmi.

Klíčové pojmy

Adopce, alkohol, autorita, bezpečí, bohatství, budoucnost, bydlení, církev, dětská kriminalita, dítě, domácí násilí, domov, drogy, ekonomika, genetika, globální společnost, chudoba, instituce, intelekt, komunikace, kultura, kvalita života, láska, legislativa, lokální prostředí, matka, matriarchát, manželství, média, obec, otec, patriarchát, pěstounská péče, porucha chování, práce, problémy, rodina, rozvod, sdělovací prostředky, seberealizace, sociální dávky, sourozenci, společnost, stát, škola, úcta, učitel, ústavní péče, vlast, výchova, výživné, vzdělání, vzor chování, zákon, životní prostředí.

Annotation

This diploma thesis deals with family education and problems of today's family. It studies the role of family. It reflects the problems with upbringing of children in the contemporary society. It finds the conditions and possibilities of upbringing children in the family. It highlights the ambient effect at the child's upbringing. It analyses the importance of family. Finally it indicates a view to the future and describes the kind of assistance which the society should give to families with children.

Key words

Adoption, alcohol, respect, safety, wealth, future, housing, church, juvenile crime, child, domestic violence, home, drugs, economics, genetics, global society, poverty, institution, intellect, communication, culture, life quality, love, legislation, local atmosphere, mother, matriarchy, marriage, media, commune, father, patriarchy, foster care, distropy, work, problems, family, divorce, news media, self fulfillment, social benefits, siblings, society, state, school, regard, teacher, institutional care, homeland, upbringing, child support, education, behaviour model, law, environment.

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA	10
1.1 Historie rodiny.....	11
1.2 Dělení rodiny	12
1.2.1 Podle velikosti – rodina může mít různý počet členů	12
1.2.2 Podle funkčnosti.....	12
1.3 Funkce rodiny	14
1.4 Ohrožení základních funkcí rodiny	14
2 DĚTI	16
2.1 Potřeby dítěte	17
3 DOMOV	19
4 VÝCHOVA	20
5 VÝCHOVA DÍTĚTE V RODINĚ	21
5.1 Úplná rodina.....	21
5.2 Neúplná rodina.....	21
5.3 Náhradní rodina	23
6 PROBLÉMY A ÚSKALÍ PŘI VÝCHOVĚ DÍTĚTE	26
6.1 Význam rodiny pro dítě.....	26
6.2 Výchova nadaného dítěte	27
6.3 Výchova postiženého dítěte.....	28
6.4 Výchova dítěte s poruchami učení a chování	31
6.5 Rozvod a jeho dopad na dítě.....	34

7	VLIV PROSTŘEDÍ NA VÝCHOVU DÍTĚTE	37
7.1	Prostředí.....	37
7.2	Vliv lokálního prostředí na výchovu.....	38
8	ŠKOLA	40
9	HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY	45
	PRAKTICKÁ ČÁST	47
10	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	47
10.1	Zpracování dotazníkového šetření.....	47
10.2	Stanovení pracovních hypotéz	47
10.3	Závěry z výzkumu	49
10.4	Vyhodnocení hypotéz	72
	ZÁVĚR.....	75
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	78
	SEZNAM ZKRATEK	81
	PŘÍLOHA	I

ÚVOD

Rodina je nejmenší článek společnosti. Z těchto článků se skládá obec, stát, společnost. Dá se říci, že se jedná o základní instituci, kde je nutné neustále vychovávat nejmladší členy rodiny, protože čas věnovaný výchově dítěte není nikdy ztracen.

Žádný rodič nemá tolik času a možností k výchově dítěte, jak by si sám přál. Z tohoto důvodu musí v rodině rodič a dítě navzájem na sebe efektivně působit aby došlo ke vzájemné shodě. Společně se ovlivňují, rodiče jsou dětem příkladem a děti je napodobují.

Všichni rodiče mají různé problémy, jak ekonomické, zdravotní, mezilidské, ale musí zvládnout nedůležitější jejich poslání - výchovu dětí. Není to pro ně vždy lehké, musí často okamžitě řešit i neřešitelné situace, které jim život ve společnosti přináší. Víme, že pokud není funkční rodina, vzájemné vztahy jejích členů jsou narušeny, je výchova dítěte náročná a často se odráží v problémovém chování dítěte. Takové dítě odmítá vzdělání, které by mělo rozvíjet jeho intelekt. Pokud nevidí dobrý příklad doma, u rodičů, často vyhledává „party“, kde se setkává s negativními výchovnými jevy a kriminalitou.

Diplomová práce se zaměřuje na výchovu dítěte v rodině a na problémy, se kterými se rodiče i jejich děti setkávají v dnešní společnosti. Zamýšlí se nad historií a postavením dnešní typické rodiny, její funkčnosti, životem dětí. Nejdůležitějším místem pro tuto rodinu je jejich společný domov, který není vždy dle ideálních podmínek. Práce studuje výchovné podmínky dítěte v rodině úplné a rodině neúplné, což má velký vliv na jeho budoucí vývoj. Zamýšlí se nad výchovou a problémy dětí, které se vymykají z „normálu“, tj. dětí nadaných, s hendikepem anebo s poruchami učení a chování. Nejsmutnější je dětská kriminalita, to je největší problém současné rodiny a výchovy dítěte.

Zákon o rodině říká: „*Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí*“¹ Tento zákon definuje rodinu a výchovu jako důležitou sociální skupinu, pod dohledem celé naší společnosti. Výchova dětí není jen zájem rodičů, týká se celé širší rodiny, nás všech. Jací budou jedinci, taková bude společnost.

Žijeme v globální společnosti, kde jedinec není osamocen. Působí na něj nejen rodina, ale i okolní vlivy, prostředí, ve kterém žije, škola, přátelé, média. Každodenně naráží na různé problémy a ty musí řešit, jak nejlépe umí. Výchova dítěte ve funkční rodině mu napomáhá ve společnosti se zorientovat, poznat dobré od méně dobrého a vyloučit špatné.

Zvláštní pozornost je věnována výchově dítěte ve škole, která není jen vzdělávací institucí. Působí na dítě jak při vyučování, tak při mimoškolních aktivitách. Společně se sdělovacími prostředky je velkým pomocníkem rodičů při jejich každodenním vlivu na dítě.

V diplomové práci je rovněž zdůrazněno, jak rodičům napomáhá stát, neboli společnost, při výchově dětí. Zda tito rodiče mají dobré sociální, zdravotní a ekonomické podmínky k obživě, bydlení, kultuře, duševnímu rozvoji a dalším aspektům kvalitního života. Stát je povinen pomáhat rodičům při výchově a zabezpečení života dětí, pokud to situace v rodině vyžaduje.

*„Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.“*²

Smyslem diplomové práce je zkoumat postavení rodiny a problémy výchovy dětí v současné společnosti.

---

¹ *Sbírka zákonů České republiky. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.* Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2013. Část první, hlava první, §1, odst. 2.

² *Sbírka zákonů České republiky ze dne 16. prosince 1992. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku České republiky.* Ministerstvo vnitra ČR, 1992. Článek č. 32, odst. 5.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Definicí rodiny, jako společenství lidí je mnoho.

Dobře ji vystihuje tato: „*Rodina je jakýmsi nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince reagovat žádoucím způsobem v procesu interakce a umožňuje mu praktické ověření získaných dovedností v rámci rodiny. Uplatňuje se jako regulátor chování jedince a poskytuje mu společensky žádoucí normy. Pod vlivem rodinného působení se vytváří postoj k personálnímu okolí, sobě samému i společnosti obecně.*”³

Ze sociologického hlediska lze obecně říci, že rodina je skupina osob, případně více skupin, které jsou navzájem spojeny svazky pokrevními, které mohou být manželství, nebo jinak naroveň právním vztahem. Tímto vztahem může být i adopce. Vždy v těchto vztazích jsou dospělí lidé odpovědní za výchovu dětí.⁴

Rodina je místo, kde dítě už od narození nalezne bezpečí, obživu, lásku, jistotu a podporu všech členů této rodiny. Po celý život se mění jednotliví členové – rodiče, děti, potom jejich děti. Rodina je místo, kam se všichni rádi vrací, kde jednotliví členové na sebe působí, učí se morálce, lásku k bližnímu, úctu ke stáří, k vlasti a jiné mravní a etické základy, potřebné k životu. Pomáhají si jak fyzicky tak psychicky. Každá rozumná rodina bude dítěti předávat takové normy a hodnoty, aby si dítě ve společnosti uspokojilo své potřeby. Téměř každá rodina má své vlastní způsoby, jak tu výchovu předávat (vlastní způsoby rodiny, odlišné podmínky, které spatřujeme v ekonomice rodiny, a rodiče mají různé vzdělání).

---

³ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. et., *Aplikovaná sociální psychologie 1. Vydání 1.* Praha : Portál, 1998. Str. 304. ISBN 80-7178-269-6.

⁴ *Portál Wikipedie, otevřená encyklopedie.* [on-line] 2013. [cit. 2013-10-04]. Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina>.

V každé rodině mají členové různé nezastupitelné role. Otec, vystupuje jako vzor, moudrost, síla. Jako ochránce dává pocit bezpečí. Matka od útlého mládí učí dítě základy života a mezilidských vztahů, je dítěti nejbližší, má nezastupitelnou roli. Dítě chrání, pečuje o něj a svým působením formuje osobnost dítěte. Sourozenci působí na dítě v oblasti partnerství, učí se spolupracovat, řešit konflikty, závist, žárlivost. Důležitou roli mají i prarodiče. Babička a dědeček mají k vnoučatům citový vztah. Při jednání s prarodiči se děti učí úctě ke stáří, vnímat věkové rozdíly lidí.⁵

Rodina je postavena na partnerství opačného pohlaví, které má trvalejší ráz, a na příbuzenství. Důležitý znak rodiny je existence nejméně jednoho dítěte bez zřetele na jeho věk. Lze také říci, že rodina je základní článek společnosti (dle právnické literatury), sociální instituce (dle sociologie), primární skupina (dle psychologie), výchovně-socializační skupina (dle pedagogiky), výrobní nebo spotřební jednotka (dle ekonomů).⁶

1.1 Historie rodiny

Historie rodiny a rodinných svazků se píše několik tisíc let. Nejdříve byl matriarchát, kdy děti patřily ženě. V té době bylo rčení, že žena je vždy známa, muž je neznámý. Toto uspořádání je ještě v dnešní době v rozvojových zemích, např. v Africe či podél toku řeky Amazonky. Ani globalizace na tom nic nezměnila a tyto kmeny žijí po staletí svým způsobem rodinných vztahů.

Později byl uplatňován patriarchát, kdy vládnul muž. V té době požadoval věrnost ženy a on ji za to ochraňoval, živil, staral se o ni i společně děti. Všichni členové rodiny bydleli společně. Stavěli si příbytky, rozvíjely se kulturní vztahy. Otcové považovali za svoji povinnost řádně rodinu zaopatřit, investovat materiální i výchovné prostředky do své rodiny – ženy a dětí.

---

⁵ ŠVRČINOVÁ, L. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II.* 1. Olomouc : Hanex, 2010. Rodina a rodinná výchova, Str. 25-43. ISBN 978-80-7409-030-1.

⁶ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky.* Brno: Paido, 2001. Str. 78. ISBN 80-7315-004-2.

Současná rodina je spojena s manželstvím. Jedná se natolik o společenský zvyk, který má své rysy:

- manželé mají právo činit si navzájem jeden na druhého sexuální nároky,
- je to způsob, jak udělit dětem totožnost (legitimitu),
- směna věcí a služeb mezi partnery, činí si nároky na výsledky práce toho druhého, ekonomické směny v manželství probíhají každodenně, probíhá spolupráce, která je však často nerovnoprávná,
- partneři předpokládají, že je tento svazek trvalý.
-

„Struktura a provoz manželství se od společnosti ke společnosti liší, ale výš uvedené základní významy jsou až neuvěřitelně rozšířené. Manželství je trvalý svazek mezi mužem (muži) a ženou (ženami), který partnerům dává vzájemné výhradní sexuální a ekonomické právo a uděluje společnou totožnost dětem, které z toho svazku vzejdou.“⁷

1.2 Dělení rodiny

1.2.1 Podle velikosti – rodina může mít různý počet členů

- malá rodina tzv. nukleární má pouze rodiče a děti
- rozšířená - další příbuzní (prarodiče)
- velká rodina má mnoho členů, ostatní příbuzné (strýc, teta, sestřenice, bratranec, apod.)

1.2.2 Podle funkčnosti

-rodina funkční (tj. harmonická, zdravá, normální), která plní základní principy rodiny, kterými jsou:

- soudržnost (sounáležitost členů s důrazem na samostatnost),
- adaptabilitu (schopnost přizpůsobení se na životní podmínky, reagovat na situaci),

---

⁷ MURPHY, R., F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie. Vydání první.* Praha : SLON, 1998. Str. 73, 74. ISBN 80-85850-53-2.

- komunikaci (vytvářet rodinné klima a správné rodinné soužití).

Funkční rodina by měla splňovat některé podmínky např.

- uspokojení primárních potřeb dítěte,
- nutná sounáležitost rodičů a dětí,
- umožnit dítěti seberealizaci,
- dítě si musí uvědomovat svoji osobu,
- poskytnout dítěti dobrý vzor v chování rodičů a ostatních členů rodiny,
- naučit dítě k povinnostem, zodpovědnosti, ohleduplnost k ostatním,
- naučit ho chápat mezigenerační rozdíly lidí (úcta ke stáří),
- naučit dítě pohybovat se ve společnosti, v prostředí vlastních i cizích lidí,
- být dítěti přítelem, kterému se mohou svěřit, požádat o pomoc, poradit se, pokud se ocitne v nesnázích.

-rodina problémová (je zatížena problémy, které brání řádnému plnění funkce rodiny):

- nezralá (mladí rodiče bez zkušeností),
- přetížená (mnoho starostí, narození dalšího potomka),
- ambiciózní (vysoké cíle, kariéra na úkor výchovy dětí),
- perfekcionistická (vysoké nároky na dítě),
- autoritářská (příkazy, zákazy),
- protekcionistická (dítěti se ustupuje, ve všem vyhovuje),
- nadměrně liberální (není zde žádný řád, neexistují cíle),
- odkládající (často svěřuje dítě do péče jiných osob – prarodiče, příbuzní, známí...),
- disociovaná (vážně narušeny vztahy, problém s komunikací).

-rodina dysfunkční (nezdravé chování členů, neřešení problémů, špatná komunikace, nejasné hranice jednání členů rodiny, potlačení identity, drogy, alkohol, záškoláctví).⁸

---

⁸ ŠVRČINOVÁ, L. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. 1. Olomouc : Hanex, 2010. Rodina a rodinná výchova, Str. 25-43. ISBN 978-80-7409-030-1.

1.3 Funkce rodiny

Každá rodina jako společenská instituce má plnit základní funkce.

- **biologicko-erotickou (reprodukční)**, je k zajištění rodu,
- **ekonomicko-zabezpečovací**, kdy rodiče nesou zodpovědnost za výživu, materiální zabezpečení dle hmotných potřeb a věku dítěte, pokud nemá rodina dostatečné podmínky (nemoc, ztráta zaměstnání), vypomáhá stát pomocí hmotných dávek a různých příspěvků,
- **emocionální**, zajištění pocitu bezpečí, sounáležitosti, lásky, radosti,
- **výchovná**, dlouhodobé a cílevědomé působení všech členů rodiny na všestranné formování dítěte.⁹

1.4 Ohrožení základních funkcí rodiny

Za určitých okolností může dojít k ohrožení funkcí rodiny. Může se to stát z nedostatku času rodičů. Větší pravděpodobnost se jedná v případě neúplných rodin, kdy např. matka, zaměstnaná povoláním nebo prací v domácnosti a nemá mnoho času si s dítětem hrát, číst, učit se. Sociální a psychologické problémy jsou rovněž v případě špatného ekonomického zajištění rodiny.

V případě rozvodu manželství nastává problém v syndromu zavrženého rodiče, kdy nejčastěji otec nemá možnost se s dítětem často stýkat.

Špatné materiální zabezpečení může zavinit i v úplné rodině problémy v případě vyššího počtu dětí, anebo méně odpovědnému životnímu stylu rodičů. Příjmy rodiny musí zabezpečit stravu, bydlení, vzdělání. V případě malého příjmu rodiny nemohou děti navštěvovat mimoškolní aktivity (kroužky, sportovní akce, kulturu) a tím nemůže dojít k plnění základních potřeb dítěte. Riziko chudoby může zapříčinit špatný přístup ke vzdělání, dítě nemůže jezdit na výlety, navštěvovat doučování. V tom případě nedosáhne vyšší kvalifikace. Chudoba má dopad na rodiče i děti.

---

⁹ ŠVRČINOVÁ, L. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. 1. Olomouc : Hanex, 2010. Rodina a rodinná výchova, Str. 25-43. ISBN 978-80-7409-030-1.

Problém rodin je i v případě nezaměstnanosti rodičů. Matky s dětmi špatně hledají práci, po mateřské dovolené je často zaměstnavatel již nezaměstná. Stát těmto rodičům poskytuje sociální dávky na hranici sociálního minima.

V případě bytové problematiky, např. po rozvodu manželství nemá nejčastěji matka s dětmi kam odejít, musí nadále bydlet s rozvedeným manželem a ten ji často týrá. V případě bydlení s prarodiči, či jinými rodinnými příslušníky může docházet k problémům ve vymezení teritoria v novém bytě a k omezení soukromí nové rodiny.¹⁰

---

¹⁰ MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, 2005. Str. 43-47. ISBN 80-7367-002-X.

2 DĚTI

Proč mají rodiče děti?

Vztahu rodičů a dětí se celý život věnuje dětský psycholog Zdeněk Matějček. V minulosti byly rodiny, kdy se rodičům narodilo mnoho dětí. Sexuální vztah nebyl kontrolován. Dnes, při řízené populaci antikoncepčními prostředky dochází k plánovanému rodičovství. Z tohoto důvodu se rodí většinou děti těm rodičům, kteří si je přejí.

Pokud budeme hledat negativa, vidíme, že dítě v rodině a jeho výchova je nákladné finanční vydání. Dá se vypočítat, jaké náklady se vynaloží na každé další dítě. Dá se říci, že čím více dětí je v rodině, tím menší životní úroveň každého jejího člena. Rodiče, jež nechtějí mít děti, jsou sobečtí, pokud se nejedná o rodinu, která dítě nemůže mít. Ale i v tom případě existuje asistovaná reprodukce, pěstounská péče, nebo adopce.

Děti znamenají omezenou možnost kariéry, vzdělání, životního uplatnění, hlavně pro matku. Těhotenství, péče o malé dítě ale i dítě školního věku plně zaměstná oba rodiče. Ti se nemohou plně věnovat svému zaměstnání, nebo zálibám.

Nikdy není jasné, zda se děti odvděčí, zda budou dobře vychovány, zda vliv negativních vzorů ve společnosti nebude silnější než vliv rodičů.

Za klesající porodností může být také zodpovědnost rodičů za výživu a mravní výchovu dětí, za jejich hmotné zabezpečení. Nejen v dětství ale i v dospívání než je dítě připraveno do života. Většina rodičů v dnešní době napomáhá dítěti i při startu do života, studiích, hledání zaměstnání, založení rodiny, dle svých možností i koupě jeho vlastního bytu. V minulosti odcházeli děti sotva odrostlé do služby, za práci, bylo to samozřejmostí. Musely se starat o sebe, udržet si práci, zajistit si bydlení. Nikdo mu nepomáhal při založení rodiny. Doma zůstával pouze nejstarší syn, který byl nápomocen rodičům i po založení vlastní rodiny.

Toto sobectví však vyvrací případy rodičů, kteří s velikou láskou a obětavostí pečují o mentálně či tělesně postižené dítě. Rodiče, kteří adoptují „cizí“ dítě také riskují neznámou vrozenou genetickou výbavu, kterou neovlivní. Dalším pěkným příkladem jsou pěstounské rodiny, které se zcela obětují při výchově opuštěných dětí.

„Znamená to, že mít děti, starat se o děti, žít s dětmi, přináší také něco radostného, co dospělí lidé vnitřně potřebují, čím lidsky rostou a vyžívají, co jim dává hluboké lidské uspokojení“¹¹

2.1 Potřeby dítěte

Dítě je náplní života, uspokojuje naše citové potřeby, v rodině upevňuje manželství či jemu naroven postavený partnerský vztah. Každé dítě má své potřeby:

- Potřeba stimulace, nutno dítěti organizovat život, zajistit činnost. Bez dítěte by byl život nudný, manželství by bylo prázdné.
- Potřeba učení, vést systém. Děti jsou zdrojem zkušeností. Děti rostou, dospělí zrají k moudrosti.
- Potřeba bezpečí, jistoty, lásky, citového zázemí. V rodině děti lásku přijímají, také ji vracejí.
- Potřeba společenského uznání, hodnoty a uplatnění.
- Potřeba otevřené budoucnosti, perspektivy.
- Potřeba biologická, čistý vzduch, kvalita a délka spánku, ošacení, obydlí, výživa, ochrana před nemocemi, relaxace.

---

¹¹ MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti. Vydání 2.* Praha : Avicentrum, 1989. Str. 14. ISBN 08-056-89.

- Potřeba sociální-sociální dovednosti, pocit sounáležitosti, vzor chování v různých situacích, naučit se zvládat stresové situace, ochrana před násilím.

- Potřeba emocionální-pozitivní výchova, schopnost empatie, zkušenost s dobrým skutkem, pozitivní výchova, umění komunikace.

- Potřeba duchovní-přiměřeného sebepojetí, hierarchie životních hodnot.¹²

---

¹² VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce. Vydání 1.* Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. Str. 42. ISBN 80-247-1138-9.

3 DOMOV

Domov je slovo, které mnoho znamená. Dobrý domov je základní podmínka šťastného dětství pro každé dítě. Vytvořit dobrý domov svému dítěti je snaha všech rodičů, kteří se snaží o co největší pocit bezpečí. Krutý okolní svět je za dveřmi domova a máma a táta své dítě ochrání. Je to místo, kde se dítě cítí dobře, raduje se, se svými blízkými, je to místo pro hry, pochopení, kde se jeden druhému snaží udělat radost, kde se mají rádi.

Domov je místo, kde je každé dítě uznáváno jako samostatná osobnost, kde se s ním počítá. Dítě se zde naučí mravním základům chování, kde se naučí co je dobré a co zlé. Učí se vytvářet kompromis ve prospěch druhých členů rodiny. Rodiče si musí na své dítě udělat čas. Prarodiče i ostatní příbuzní působí jako velká rodina, která si musí pomáhat, o tyto členy rodiny se dá opřít a v nouzi předpokládat pomoc.

Prostředí domova není jen dům, ale i okolí, zahrada, případně sousedé, kamarádi, město či vesnice. Ještě po létech se děti do tohoto místa vrací, s láskou vzpomínají. Jedná se o místo, kde je stabilní řád, pořádek, děti se učí uznávání životních hodnot. Vytvářet dobrý domov svým dětem je povinností všech rodičů, přebírají odpovědnost za výchovu další generace.

4 VÝCHOVA

Výchova je společenský jev, tedy souvislostmi výchovy a společnosti. Výchova se jeví jako regulování, záměrné cílené vstupování do celoživotního procesu zespolečňování jedince, probíhající v jistém konkrétním kulturně společenském systému.¹³

O výchovu dětí se stará rodina, škola, společnost. V současnosti má velký vliv na výchovu dostatek finančních prostředků. V rozvinutých zemích nemají děti přiměřené vzdělání, z nedostatku finančních prostředků rodičů. Musejí pracovat od útlého mládí, nemohou navštěvovat školu, jsou negramotní. Již od antiky po současnost je považováno duchovno více než hmotné statky a blahoby.

Na opačné straně je konzumní společnost, která nectí humanitní tradice. Není přesná definice, kdo bude rozhodovat o tom, co lidé potřebují. J. A. Komenský říká: *„Co platno člověku, kdyby celý svět získal a na duši škodu utrpěl“*.¹⁴

V současné době není jasné, že by se vývoj v oblasti výchovy a vzdělání změnil k lepšímu. Ve výchově a vzdělání je nutno pokračovat celý život. Výchovný proces není nikdy ukončen.

*„Výchova dětí je tvořivou prací každému přístupnou daleko přesahující náš osobní život. Jsme tedy součástí tvořivého životního proudu a sami vědomými tvůrci. Vždyť vztahy k dětem znovu ožívají ve vztazích k vnoučatům a rodičovství přechází v prarodičovství celkem plynule. U vnuků se hledají rodové znaky, tělesné i povahové, pokračují výchovné zásady, tvoří se rodinná tradice.“*¹⁵

---

¹³ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. Str. 41. ISBN 80-7315-004-2.

¹⁴ HORKÁ, H. *Výchova pro 21. století. Koncepce globální výchovy v podmínkách české školy. Druhé rozšířené a doplněné vydání*. Brno: Paido, 2000. Str. 12. ISBN 80-85931-85-0.

¹⁵ MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti. Vydání 2*. Praha: Avicentrum, 1989. Str. 17. ISBN 08-056-89.

5 VÝCHOVA DÍTĚTE V RODINĚ

5.1 Úplná rodina

Úplná rodina je, pokud ji tvoří rodiče, muž a žena a dítě, nebo více dětí. Není důležité, zda žijí v manželství anebo v trvalém partnerství. Vždy musí být oba rodiče přítomni, vzájemně pečovat o dítě, podílet se na jeho výživě a výchově. Neúplná rodina je i ta, pokud jsou rodiče manželé, otec však s rodinou nežije (výkon trestu, pobyt v cizině, psychologická újma např. alkoholismus, duševní porucha).

5.2 Neúplná rodina

Neúplné rodiny tu jsou od pravěku. Vždy tu byli vdovci, vdovy, sirotci. Svobodné matky byly zřídka.

Počet neúplných rodin s dětmi v České republice rychle roste. Pouze s jedním rodičem žije podle statistik už zhruba 22 procent českých dětí, tedy asi 400 tisíc. A odborníci předpokládají, že s ohledem na stoupající rozvodovost a úbytek sňatků se situace bude v následujících letech dále zhoršovat.

Stoupá nejen počet těchto rodin, ale narůstá i podíl dětí, které v nich žijí. Příčiny tohoto jevu jsou poměrně známé, málokdo se však zabývá jeho důsledky. V Evropské unii patří Česká republika k členským státům s nejvyšším podílem matek samoživitelek na celkové populaci. Samoživitelé musí překonávat řadu obtížných překážek, na jejichž zdolávání jsou v úplných rodinách oba dva rodiče. A právě rodiny samoživitelek patří podle odborníků k těm, které jsou nejvíce ohroženy chudobou. Často totiž jen obtížně hledají práci a poté je pro ně velmi těžké si ji udržet, navíc mívají na stejných pozicích zpravidla nižší platy než muži.

Oslovení odborníci se shodují, že vláda a státní instituce problematice neúplných rodin nevěnují prakticky žádnou pozornost. Za důvody toho, že roste počet rodin, kde vychovává děti jen matka nebo otec, považují konzervativní politici a zastánci tradiční rodiny nedostatek náboženské výchovy a příliš štědré sociální podpory, které umožňuje zejména ženám žít mimo oficiální klasický rodinný svazek. Příčinu vidí i v emancipaci a přílišném vzdělání žen, které jim údajně brání a odvádí je od plnění mateřských a manželských povinností.

Samoživitelé se častěji dostávají do tíživé finanční situace hlavně kvůli častější nezaměstnanosti a scházející finanční podpoře od druhého rodiče. Zpravidla jde o neplacení alimentů. Neplacení výživného je sice trestným činem, ale mnoho rodičů se povinnosti platit alimenty vyhýbá. Problematické bývá i určení výše výživného. Nezřídká neodpovídá reálné situaci – průměrná výše měsíčního výživného se dnes pohybuje mezi 2000,- až 4000,- Kč.¹⁶

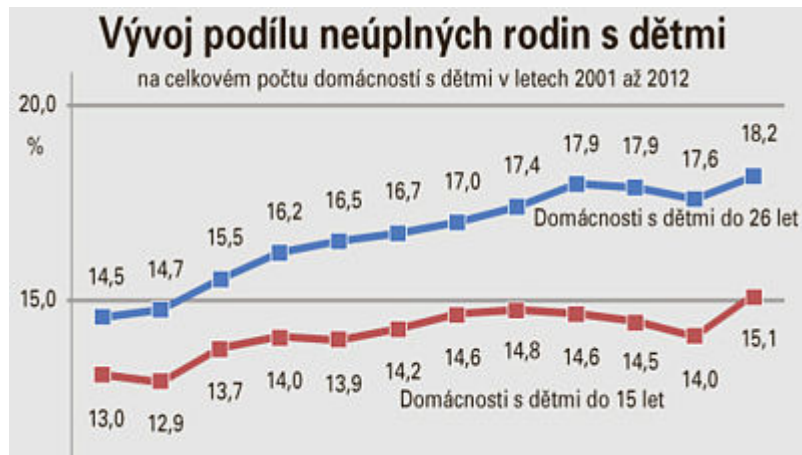
Často nepřekonatelným problémem je skloubit péči o dítě s povinnostmi kladenými zaměstnavatelem. Podobné problémy ale řeší i stovky otců samoživitelů. Jedinou výjimkou, která samoživitele v českých zákonech nějak zvýhodňuje, je delší doba ošetřovného v případě nemoci dítěte.

Věk téměř dvou třetin sólo rodičů se pohybuje mezi 35 a 44 lety. Nejvyšší podíl neúplných rodin je v Karlovarském, Ústeckém a v Moravskoslezském kraji.

Dá se říct, že zde chybí výchova k rodičovství. Nikdo nás záměrně a systematicky neučí být dobrými rodiči a partnery. Těmi se stáváme bez průpravy a někdy i nechtěně. Podle odborníků je rozhodující, aby dítě vychovával ten z rodičů, který má pro to lepší předpoklady. Výše majetku však není rozhodujícím kritériem.

---

¹⁶Portál Novinky.cz. [on-line] 2013. [cit. 2013-10-13]. Dostupný z WWW. <<http://cs.novinky.cz/domáci/262423/>> .

Graf neúplných rodin¹⁷

5.3 Náhradní rodina

I u nás máme dnes poměrně bohatý výběr možností rodinné výchovy pro ty děti, které z nějakého důvodu nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině. Je to už vžitý termín, který vstoupil i do zákona, v němž se mluví o náhradní rodinné péči. Dítě za své rodiče považuje a přijímá ty, kteří se k němu chovají mateřsky a otcovsky. Vůbec mu nezáleží na tom, co tomu říkají různé společenské instituce jako je zákon, soud a zdali na to mají potvrzení z porodnice. Pro něj jsou nejdůležitější ti lidé, kteří ho mají rádi a dávají mu pocit bezpečí. To je pro něj rodina.

Instituce nevlastního rodičovství, stejně tak osvojení neboli adopce dítěte je známa už z daleké historie. Dítě už při svém příchodu na svět je vybaveno takovými silami, které mu umožní získat si náklonnost a zájem lidí, kterými je obklopeno. Na tyto vysílané signály dítětem dovedou dospělí pohotově a účelně reagovat díky citlivému a vnímavému mechanismu, kterým disponují.

Společnost poznala, že jde o nesmírně důležitou věc a pojistila tyto různé formy přijetí cizího dítěte zákony. Zachraňuje se tak lidský jedinec a společnost mnoho získává. A tak i u nás máme bohatý výběr možností rodinné výchovy pro ty

¹⁷ Portál Novinky.cz. [on-line] 2013. [cit. 2013-10-13]. Dostupný z WWW. <<http://cs.novinky.cz/domáci/262423/>>.

děti, které z nějakého důvodu nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině. Těchto důvodů se najde celá řada, např. vlastní rodiče emigrují nebo zahynou při autonehodě. Stává se, že rodiče z nejrůznějších zdravotních důvodů nemohou už o své dítě pečovat. Bohužel jsou i horší situace, kdy se rodiče o své dítě starat nechtějí, anebo se starají takovým způsobem, kdy jediná možná varianta je, že je z péče takovýchto rodičů odebráno. V tomto případě se blahodárné pouto mezi rodiči a dítětem vytvořilo scestně, nebo se nevytvořilo vůbec.¹⁸

Spousta dětí po rozvodu rodičů a následném novém sňatku jednoho z rodičů dostává novou nevlastní maminku nebo tatínka. Mnoho dětí se nachází ve výhradní, převážné, nebo alespoň částečné péči babiček a dědečků. A to hlavně díky svým bohatým zkušenostem, kterými disponují naše moderní babičky. Mívají i větší porozumění pro potřeby dítěte, jsou poučenější a hlavně si uvědomují odpovědnost za výchovu dítěte.

Také tu máme dosti bohatý výběr možností pro ty děti, kterým nemůže být zajištěna odpovídající péče a výchova ve vlastní širší nebo nově doplněné rodině. První a zpravidla nejvhodnějším řešením je osvojení neboli, adopce, kdy právně vzniká svazek zcela totožný s vlastními rodinou. Rozdíl mezi vlastní a nevlastní je tu zcela zrušen. Dítě dostává nové jméno svých adoptivních rodičů. Jsou to většinou manželé, kteří nemají vlastní děti a přijímají za své dítě jiných rodičů. Jsou i další případy kdy dítě adoptuje nový manžel matky, čili nevlastní otec dítěte, nebo nová manželka otce, čili nevlastní matka.¹⁹

Náhradní rodinná péče adopce, individuální pěstounská péče anebo pěstounská péče ve velkých rodinách s mnoha dětmi (např. vesničky SOS) jsou specifické. Vždy jsou lepší než jakákoliv kvalitní ústavní péče. V těchto rodinách si dobře zvykají na nové sourozence.

---

¹⁸ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha : Portál, s. r. o., 1994. ISBN 80-85282-83-6.

¹⁹ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.

Tato náhradní rodinná péče má své principy:

- Vzájemné uspokojování psychických potřeb, které provází člověka celý život. Dítě dává rodičům podněty, rozšiřuje jeho prožitky, dává jistotu.
- Trvalost a hloubka citových vztahů, je vzájemná možnost formulovat přítomné i budoucí vztahy.
- Společná budoucnost, kterou plánují a utváří, společně se na něco těší.
- Prolínání soukromí, vychovávat, nikoliv sdílet společný čas i prostor, řešení konfliktů, poznat rodinné vztahy (sourozenci prarodiče, tety apod.), úcta k rodičům, prarodičům, zvířatům a přírodě.
- Důraz na soužití, výchovatelskou kvalifikaci. Vychovatelé mají radost, když se dítěti daří, jsou zklamáni, pokud se něco nevede. Odměny, tresty, odpuštění, usmíření.²⁰

---

²⁰ MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti. Vydání 2.* Praha : Avicentrum, 1989. Str. 23-27. ISBN 08-056-89.

6 PROBLÉMY A ÚSKALÍ PŘI VÝCHOVĚ DÍTĚTE

6.1 Význam rodiny pro dítě

Správně fungující rodina je pro dítě zcela nezastupitelnou a nenahraditelnou životní jistotou. Rodina plní mnoho různých funkcí, k reprodukční funkci patří i výchovná. U dětí vyrůstajících bez rodičovské lásky je patrné, že trpí určitými duševními poruchami většinou depresivního charakteru nebo závislostí na některých návykových látkách, než děti, které vyrůstají v láskyplném rodinném prostředí. Nutno tedy, aby rodiče uspokojovaly své děti nejen fyziologicky a materiálně, ale především po stránce citové a duševní.

Rodina nepochybně spočívá na manželství. Dnešní manželství se totiž více než kdy dříve zakládá na lásce – lépe řečeno, na tom, co mladí lidé za lásku pokládají. Může to být citová blízkost, vzájemná důvěra a sympatie, zalíbení jednoho v druhém, vzájemná oddanost, ale někdy také jen sexuální přitažlivost a iluze o společné budoucnosti. Dnes už se vyskytuje jen zřídka manželství z rozumu nebo snad z hospodářské nutnosti. V dnešní době se vlastně splnil romantický ideál lidstva, lidé se žení a vdávají z lásky – a píší se o tom moderní romány.

Mnoho manželství na lásce založených se bez lásky rozpadá, a to bohužel většinou velmi brzy, kdy jsou děti ještě malé a kdy se tvoří základy pro zdravý vývoj jejich osobnosti.²¹

Rodina a péče o děti je velice důležitá i pro společnost. Z tohoto důvodu byl přijat ústavní zákon.

„Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.

---

²¹ MATĚJČEK. Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha : Portál 1994. ISBN 80-85282-83-6.

Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči.²²

6.2 Výchova nadaného dítěte

V každé rodině pečují rodiče o dítě s různou intenzitou. Záleží na rodičích, kolik času, péče, finančních prostředků a odříkání věnují ve prospěch svého dítěte. Ale záleží i na dítěti, na jeho intelektu, genovém potencionálu, zdraví a možnostech. Lidové přísloví praví „Nadání máme od Boha“. Ale každé nadání by měli rodiče rozvíjet. Negativní účinky může mít nesprávně vedená výchova dítěte. Talentované dítě může být většinou v rodině, kde rodiče podporují jeho intelekt. Nadané děti mohou zdědit intelekt po rodičích, ale rozvíjet jej stojí rodiče veliké úsilí, musí mu vytvářet tvůrčí atmosféru, působit na něj kultivovanou výchovou.

Rodiče připravují své dítě na budoucnost, stát se vzorným studentem, vštípit si pracovní návyky, kladou mu vysoké cíle, dá se říci, že hrají rozhodující roli při výchově. Rodiče ovlivňují své dítě a musí:

- pomáhat vypracovat pracovní návyky,
- stanovovat vysoké cíle, posilovat jeho ambice,
- pěstovat v dítěti zájmy a úsilí učit se,
- rozvíjet jejich samostatné myšlení aby řešilo své problémy s učením,
- vést dítě aby při neúspěchu nepodléhalo depresi, k vytrvalosti, pomáhat překonat překážky.²³

Rodiče musí hovořit již s malým dítětem. Jinak zaostává a vinu nesou opět rodiče. Veškeré úsilí musí vést ve spolupráci se školou a učiteli.

---

²² Sbíрка zákonů České republiky ze dne 16. prosince 1992. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku České republiky. Ministerstvo vnitra ČR, 1992. Článek č. 32, odst. 1, 2, 3..

²³ CAMPBELL, J. *Jak rozvíjet nadání vašich dětí. Vydání 1.* Praha : Potrál, 2001. Str. 14, 26, 43. ISBN 80-7178-516-4.

Důležité je pro rodiče být pro dítě vzorem, příkladem chování, jednání, vštípit mu disciplínu. Musí dítěti zajistit dobré domácí podmínky, podmínky k učení, potřebné pomůcky jako je literatura, organizovat sledování televize a her na počítači.

Dítě se naučí plné zodpovědnosti za své vzdělání, práci apod. pouze působením výchovy rodičů.

Náročné je pro rodiče dítěti naslouchat, poskytnout mu psychickou podporu. Při této výchově nadaného dítěte musí spolupracovat celá rodina-sourozenci, prarodiče a celá širší rodina, přátelé a vždy v úzké spolupráci se školou.

Potřebné je i sledování mimoškolní aktivity (sport, kultura, různé kroužky). Nutno dbát a kontrolovat školní docházku. Rodiče jsou omezeni v rodinné dovolené pouze na školní prázdniny. Je to jistý způsob sebeobětování pro své dítě a umožnění jeho vývoje a uplatnění v životě. Výchova nadaného dítěte je velice náročná, rodiče dají dítěti základ a to se musí postarat samo. Jedná se o každodenní náročnou práci s dítětem jak předškolního věku, školáka i v dospívání.²⁴

6.3 Výchova postiženého dítěte

Výchova postiženého dítěte, jak tělesně tak mentálně je velice náročná. Dá se říci, že je náročnější než výchova nadaného dítěte. Rodina zde má zcela nezastupitelnou a nenahraditelnou úlohu. Rodiče, sourozenci a další členové rodiny musí být nápomocni postiženému dítěti začlenit se do společnosti. Rodiče musí být poučeni o diagnóze dítěte, musí být seznámeni a poučeni jak svému dítěti pomoci. Je nezbytné, aby rodiče ovládali své emoce a v rodině vytvořili prostřední trvalé pohody.

Každý z rodiny se vyrovnává jinak s postižením svého dítěte. Většina rodičů prochází řadou stádií emočních reakcí. Nejdříve zjištěním, že je dítě postižené,

---

²⁴ CAMPBELL, J. *Jak rozvíjet nadání vašich dětí. Vydání 1.* Praha : Portál, 2001. Str. 142. ISBN 80-7178-516-4.

rodiče utrpí šok, zachvátí je zmatek. Potom dochází k popření (útěk ze situace), doufají, že se najde zázračný lék. Potom přijde smutek, zlost, úzkost, pocit viny. Vinu hledají u sebe ale i u druhých (partnera, zdravotní zařízení). Ve stadiu rovnováhy dochází k snižování úzkosti a deprese, roste snaha rodičů starat se o dítě. Posledním stádiem je reorganizace, kdy je situace rodičů přijímána, rodiče se s nemocí vyrovnají, přijímají dítě takové jaké je. Péče o takto nemocné dítě vyžaduje nezbytnou spolupráci rodičů, musí zvládnout nové dovednosti ve vztahu k okolí.

Stadia reorganizace však někdy nedosáhnou všichni rodiče. Může dojít k narušení vztahu. Uzavřou se před veřejností. Matka se zcela oddá péči, odmítá druhého partnera. V případě mentálního postižení dítěte, je-li defekt výrazný, od narození je někdy umístěno do ústavní péče, protože rodina dítě nepřijme, nepřekoná pocit viny.

Každé chronické onemocnění dítěte je trvalou zátěží pro všechny členy rodiny. Rodinné vztahy jsou ohroženy, všichni musí změnit životní styl. Partnerství se někdy rozpadne, jindy utuží. Záleží na kvalitě tohoto vztahu, jaký byl před narozením dítěte. Jak se umí rodiče smířit s nemocí dítěte. Jakou mají sílu a odolnost, osobnostní zralost, dosavadní zkušenosti, jaké mají sebevědomí. Důležitá je sociální ale i finanční podpora.²⁵

Zdravotně postižení občané tvoří jeden z nejslabších článků společnosti. Ne nadarmo se říká, že společnost je tak pevná, jak je pevný nejslabší článek. Již T. G. Masaryk uvádí, že v demokratickém státě se vedle práv národních, jazykových a hospodářských nutno zabývat i právy sociálními. Ideály humanitní spočívají v mravnosti, opírají se o přirozený zdravý rozum, kde má sociální politika své místo²⁶.

---

²⁵ ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie. 4. Přepracované a doplněné vydání.* Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. Str. 69-74. ISBN 80-247-1049-8.

²⁶ MASARYK, T. G., *Ideály humanitní. Vydání druhé.* Praha : nakladatelství Melantrich, 1990. Str. 10, 11. ISBN 80-7023-036-3.

Péči o zdravotně postižené věnoval již prosazením sociálních zákonů např. Otto von Bismarck v Německu na konci 19. století. Dobré sociální zabezpečení prosazoval i držitel Nobelovy ceny za ekonomii Švéd Karl Gunnar Myrdal.²⁷

Je na všech institucích ale i občanech být potřebným nápomocni dle svých možností. Na základě principu spravedlnosti a solidarity.

Přesto, že nejlepší osoba postiženému jedinci je jeho rodina, i té je potřeba napomáhat. Pokud se starají o handicapovaného člověka rodinní příslušníci (rodiče, prarodiče, děti) může docházet k syndromu vyhoření. Takový člověk se nestará o sebe, své potřeby považuje za bezpředmětné, nedůležité. Upadá fyzicky i psychicky. Proto je nutno i fungující rodině s postiženým dítětem, nebo nemocným seniorem podat pomocnou ruku. K tomu je určena sociální politika a nové trendy v péči o tělesně a zdravotně postižené.

Významnou pomocí jsou sociální dávky, které jsou vypláceny z veřejných rozpočtů. Tyto sociální dávky mají být příspěvkem do rodinného rozpočtu na překonání zhoršených podmínek při výchově a hlavně péči o nemocnou osobu. Nejvýznamnější je Příspěvek na péči, který je poskytován osobám závislým na pomoci jiné osoby, je hrazen ze státního rozpočtu. Příspěvek je v současné době ve výši 3000,- Kč až 11000,- Kč, za jeden měsíc, dle stupně závislosti.²⁸

Jedním z nejdůležitějších úkolů je postižené dítě neizolovat, snažit se o jeho integraci do většinové společnosti.

Integrace patří k základním fenoménům rozvoje osobnosti a utváří kvality života osob se zdravotním a sociálním znevýhodněním. Míra integrace je významně podmínována mírou rovnocennosti, samostatnosti a nezávislosti osoby s postižením. Integrace se týká jednak vlastní osobnosti postiženého, tak i jeho socializace. Vnější znakem integrace jsou partnerské vztahy osob s postižením na různých

---

²⁷ POTŮČEK, M. *Sociální politika. První vydání.* Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. Str. 12, 15. ISBN 80-85850-01-X.

²⁸ *Sbírka zákonů České republiky ze dne 14. března 2006 – Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.* Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2006, paragraf 11.

úrovních a s nimi spjaté společensky uznávané schopnosti a aktivity postiženého. Podstatnou schopností je uplatnit se v hlavním proudu společenských aktivit.²⁹

6.4 Výchova dítěte s poruchami učení a chování

Každé dítě je jedinečná osobnost. Nikdo nikdy nezjistí, jaké dítě se narodí. Jak zjistit, zda se dítě narodí s poruchou učení anebo se sklonem ke kriminalitě. Často může jít o dědičnou zátěž rodičů (nemoc, alkoholismus, kriminalita rodičů). Tak může jít o soubor genů či poškození centrální nervové soustavy. Ke kriminalitě dochází u dětí s pocitem méněcennosti, někdy ztrátou rodičů, společenské postavení rodiny, rozvodem. Takové dítě je často umístěno do ústavní péče, když rodiče jeho výchovu nezvládají. Sociologové by mohli navrhnout léčbu celé rodiny, to by asi nebylo akceptovatelné.

„Rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháním dětem umožňuje kriminální chování.“³⁰

Rodiče se vyrovnávají s výchovou dítěte s poruchou chování různými tresty. Rodina je jako společenská instituce, která se neustále mění. Tím, že ženy se emancipují, veřejně se angažují, nejsou již tradičně v roli hospodyně a vychovatelky dětí. Ztrácí závislost na muži-živiteli. Prodloužila se doba vzdělávání, společnost vyžaduje větší a obtížnější předpoklady. Rodičovství, manželství, tradiční hodnoty se ztrácejí. Děti, které vyrůstají v prostředí nedostatku času a zájmu rodičů, popřípadě s jedním rodičem, mají větší pravděpodobnost stresů, zdravotních a psychických problémů. Děti vyrůstají často v kolektivním zařízení (jesle, mateřská škola, školní družina apod.), tím se výchovný proces přesouvá mimo rodinu. Někdy se stává, že stát svou politikou výplaty sociálních dávek matkám samoživitelkám přímo ekonomicky napomáhá a tím zvýhodňuje tuto rodinu oproti úplné rodině, kde má dítě oba rodiče. Velice často dochází k zneužívání těchto dávek, matky neuzavírají

---

²⁹ PIPEKOVÁ, J., at al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky. 3. Přepřacované a rozšířené vydání.* Brno : Paido 2010. Str. 236. ISBN 978-80-7315-198-0.

³⁰ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Vydání první.* Praha : Portál, s. r. o., 1998. Str. 37. ISBN 80-7178-223-2.

manželství. Tím je přímo podporována neúplná rodina, kde mají děti problémy s navázáním rodinných vztahů, autoritou otce, který s rodinou nežije.

Na základě společenského postavení rodiny bylo zjištěno, že ve čtyřicátých a padesátých letech minulého století platilo, že většina mladých delikventů pocházela z chudých a nejméně vzdělaných rodin. Zvyšování kriminalistiky dětí, které pocházely z rodin středních vrstev, bylo zjištěno až po válce. V současné době mají s kriminálním chováním problémy i ekonomicky dobře situovaní rodiče. Ti však často o dítě nejeví zájem, mnoho pracují a dítěti se nevěnují, nezajímají se o potřeby dítěte a školní prospěch.

Největším problémem výchovy dětí, které podléhají delikventním chováním, je rodičovská neinformovanost o tom, co dítě dělá ve volném čase. Jaké má kamarády, s kým se stýká, kde se zdržuje, kdy a v jakém stavu se vrací domů. Čím méně rodiče své dítě sledují, tím je větší pravděpodobnost delikventního chování. Tato pravděpodobnost se násobí, pokud v rodině není otec, jako vzor a autorita.³¹

U dětí může docházet k různým poruchám chování. Již v předškolním věku nutno sledovat jakékoliv odchylky chování dítěte. První lehké příznaky se mohou projevit jako agresivita, podrážděnost, vulgární vyjadřování, lenivost, vzdorovitost, odmítání, impulzivita, snaha být středem pozornosti za každou cenu. Může docházet k narušování soukromí jiných lidí, předčasný zájem o pornografii. Agresivita se může projevovat k rodičům, spolužákům, zvířatům.

Z hlediska sociální deviace jsou považovány za poruchu chování i opakovaná lež, podvody, krádeže. Dochází i k negativním jevům jako je kouření, konzumace alkoholu, drog, gamblerství, únik do virtuální reality.

---

³¹MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Vydání první.* Praha : Portál, s. r. o., 1998. Str. 37-45. ISBN 80-7178-223-2.

Sociálně patologické chování je šikana, záškoláctví, nadměrná agresivita, sexuální zneužívání, xenofobie, rasismus, terorismus, extremismus, příslušnost k sektám.

K poruchám chování dochází při citové chudobě, hladu dětí po lásce a pozornosti. Významně se snižuje věk delikventního a kriminálního chování dětí a dospívajících. Snižuje se věk pachatelů a stoupá brutalita chování. Dochází k agresivnímu chování za účelem pomsty, honba za slávou či hmotnými statky, což může být důsledek výchovy k zvyšování vlastnictví a bohatství.

Příčiny poruch chování u dětí mohou být různé, z hlediska kulturních dispozic, životních okolností, genetické zátěže, odchylky vývoje osobnosti. Důležité příčiny jsou na úrovni rodinné výchovy, např. chybný výchovný systém, domácí násilí, nerespektování osobnosti a individuality dítěte, nenaplnění základních potřeb dítěte, nenaslouchání problémů dítěte.³²

Snad nejzávažnější poruchou chování je dětská prostituce a drogy. Míra závislosti na drogách u dětí stoupá. Užívání drog navozuje či odstraňuje zábrany a překážky prostituce. Dochází ke krádežím, prostituci většinou u dětí, které společnost zavrhlá. Tyto děti neměly to štěstí se narodit do spořádané rodiny, hlavně úplné rodiny. Dnes se mnoho odborníků přikládá k názorům, že absence otce v rodině je nejvíce rizikovým faktorem. U těchto dětí dochází ke kriminálnímu chování a společnost volá po represí, potrestání těchto dětí. Jedná se o děti, které mají potřeby jako jiné, chtějí však se kamarádit a komunikovat s dalšími vrstevníky bez působení okolí, pouze dle svého rozhodnutí. Neposlouchají rodiče ani učitele.

K dětské prostituci dochází z důvodů:

- chudoby ekonomické anebo sociální a kulturní
- rodinné dysfunkce (syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte)
- domácího násilí
- deficit vzdělání

---

³² VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce. Vydání 1.* Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. Str. 36-41. ISBN 80-247-1138-9.

- mýty a předsudky, rodinné rituály a tradice (rodiče posílají své děti vydělávat prostituci a nepovažují to za špatné).³³

6.5 Rozvod a jeho dopad na dítě

Rozvod manželství a celkový rozpad dosavadní rodiny představují hodně těžké období v životě člověka a to jak pro děti a rodiče, atak i pro celou rodinu. Vyznačuje se aspekty sociálními, etickými, emočními a v neposlední řadě psychologickými. Rozvod jako takový není u nás žádným novým jevem, neboť rozvádějících se rodin je stále více. Jedná se o období naplněné stresem. Důsledky rozvodu mohou ovlivnit účastníky rozvodu po celý jeho další život.

Rozvod má četné rozporné charakteristiky, protože je ho možné považovat za určité základní společenské sanační opatření, pomocí každého lze zamezit nesouladu a těžkých konfliktům mezi manželi. Rozvod je ukončení problémového soužití a otevírá prostor vzniku nového svazku s jiným partnerem. Tyto základní předpoklady rozvodu však nebývají vždy naplněny, ne zřídka dochází k dalšímu stresu a konfliktům i po něm. Na konflikty je třeba nahlížet v určitých stádiích. První stádium nazýváme manželskými neshodami. Jejich příčinou jsou méně či více podstatné rozpory, kde se ukazuje, že partneři nejsou schopni najít vhodné kompromisy, které by vedly k vyřešení těchto rozporů. Tento manželský nesoulad, který je v dnešních rodinách naprosto běžný, přechází v některých případech v druhé stádium manželský rozvrat. Zde se již jedná o podstatnější poškození některé ze základních funkcí rodiny, ať už emoční, ekonomické a či výchovné. Tento rozvrat může být akutní nebo dlouhodobý. V případě přetrvávajícího období rozvrat může následovat poslední stádium rozvod.

Rozvod je chápán jako formální ukončení manželského vztahu dvou jedinců. Je krajním řešením v procesu rozvratu manželství. Rozvod je deklarován tím, že je v první řadě podána žádost o rozvod, po které následuje rozvodové řízení, a do celé

---

³³ VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce. Vydaní 1*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. Str. 48-59. ISBN 80-247-1138-9.

události vstupují státní instituce. Je potřeba brát v úvahu, že mimo rodinu, kde jsou manželé rozvedeni, existuje celá řada rodin, které žijí v trvalém rozvratu s narušenou funkcí rodiny, ale o rozvod nežádají. V tomto případě se jedná o rozvod nedeklarovaný.

V procesu rodinného nesouladu a v konečné fázi rozvodu se málokdy stává, že by jeden nebo druhý jedinec určitým způsobem nestrádal. Co je však naprosto nesporné, je ta skutečnost, že rozvodem je ohrožen zdravý vývoj osobnosti dítěte, který celou situaci pozoruje z jakési role pozorovatele. Neexistuje věk u dítěte, v jakém by rozvodem rodičů netrpělo. Vidíme rozdíl pouze v tom, že v každém věku snáší dítě rozvod jinak. Ačkoliv si to rodiče uvědomují či neuvědomují, bývá často dítě vystaveno zvláštnímu duhu zátěže na psychiku, jejíž důsledky nebývají vždy okamžitě rodiči nebo okolím dítěte rozpoznány. Nebývají to důsledky, které se projevují ihned, ale propuknou až v období puberty nebo až na začátku dospělosti. Není třeba si neustále připomínat, že počet rozvodů u nás má vzestupnou tendenci.³⁴

Po rozvodu se očekává určitý a do jisté míry zásadní obrat v konfliktní situaci, která nastala v průběhu rozvratu manželství. Ukončení manželského svazku rozvodem není možné brát jako jeho úplné přerušení či zmizení, ale jako jeho postupnou citovou a sociální transformaci. V naprosté většině manželství pokračuje atmosféra plná emocí a napětí, jež se projevuje v častých nekonečných soudních řízeních, kdy se manželé nemohou dohodnout na určení styku s dítětem po rozvodu, výši výživného apod.

Dítě bývá neustále vyšetřováno sociálními pracovníky a soudními znalci. Je frustrováno tím, že musí odpovídat na otázky typu, s kým chce žít po rozvodu rodičů, koho z nich si více váží. Dítě je jakýmsi prostředkem, přes kterého si rodiče vyřizují své účty. Na dítě to má nemalý dopad, jenž se projevuje např. zhoršeným prospěchem ve škole, přestože předtím mělo známky dobré. Celá tato situace je zapříčiněna skutečností, že dítě je vystaveno trvalému stresu, napětí a úzkosti, což má za následek zhoršení koncentrace a tím i ke zhoršení prospěchu ve škole. Rodiče

---

³⁴ MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2002.

poté dítě trestají a svádí vinu jeden na druhého. Nutno zde podotknout, že v tomto smyslu existují velké rozdíly mezi dívkami a chlapci. Špatný prospěch u chlapců je často zapříčiněn jejich agresivním chováním, které je přirozeným výsledkem dlouhodobé frustrace. U dívek probíhá zhoršení prospěchu trošku jinak, není tak nápadný. Dívky z rozvedených rodin bývají více uzavřené a nebývají tolik veselé jako dříve, nicméně úzkost a poruchy koncentrace se u nich projevují také.

Do celkové problematiky týkající se dětí rozvedených rodičů je nutno zahrnout skutečnost, že rozvodem rodičů se často přetrhají vztahy dítěte k ostatním členům rodiny jako je babička, dědeček, teta a strýc. I když se to na první pohled nezdá, ale jsou i tyto členové rodiny důležitou součástí života dětí, kteří pomáhají dítěti identifikovat se s dospělými. Ruší se také zázemí, na které bylo dítě zvyklé a které mu dodávalo pocit jistoty a bezpečí. Někteří prarodiče se po rozvodu svých dětí začnou navzájem nenávidět, osočovat a přestanou akceptovat dítě, které měli tak rádi. Naopak jsou prarodiče, kteří stále milují, ale jeden z rozvedených rodičů jim zabraňuje ve styku s nimi.

Dalším faktorem doprovázejícím rozvod a nepůsobící na dítě pozitivně je příchod nového partnera jednoho z rodičů. Není výjimkou, že dítě bývá nuceno do seznamování se s novým partnerem, je po něm vyžadována láska, kterou dítě zpočátku necítí. Je nepochybně těžké chtít od dítěte odpověď na otázky typu koho má více rád, který z nich je dobrý a který špatný apod. Taková atmosféra přináší rozpaky u dítěte, nedostatek sebevědomí, což se může projevit nedůvěrou k sobě samému i okolí. Všechny zátěžové situace, kterým bývá dítě v průběhu rozvodu rodičů vystaveno, nepříznivě působí na jeho osobnostní vývoj a může vést až ke vzniku různých psychopatologických jevů, zvláště u chlapců dochází až k antisociálnímu chování. Mezi dospívajícími, kteří se projevují právě tímto chováním, jsou nadměrně zastoupeny ty osoby, které zažily těžký a dlouhodobý rozvrat rodiny.

7 VLIV PROSTŘEDÍ NA VÝCHOVU DÍTĚTE

7.1 Prostředí

Pojem prostředí je pojmem všeobecně známým a užívaným. Objevuje se jak ve vědách společenských, tak přírodních. Vždy se však jedná o předměty a jevy kolem nás. Tento prostor vytváří podmínky pro život, a pak hovoříme o životním prostředí. V tomto prostoru je organismu umožněno žít, vyvíjet se a rozmnožovat. Máme-li na mysli život člověka, společnosti, pak v tom případě vystupují do prostředí vedle základních přírodních faktorů podmínky kulturní a společenské.³⁵

K největšímu rozmachu v názorech dochází kolem 19. století. Objevuje se celá řada teorií jak z hlediska sociologického, tak z oblasti psychologické. Někteří prostředí chápou jen jakýmsi pozadím, na němž rozvíjíme své vlohy. Nebo snad, že prostředí je určeno pouze k tomu, aby osobnost v něm mohla uskutečňovat své seberozvíjení. Jiní zase právě společenské prostředí a v něm především rodinu pokládá za hlavní pramen duševních zážitků člověka a vývoje psychiky.

Dnes již nikdo nepochybuje o tom, že prostředí, do kterého se rodíme, ve kterém vyrůstáme a žijeme, v nás zanechává zřetelné stopy a v nějaké míře nás poznamenává a ovlivňuje. To znamená, že vedle geneticky přenášených dispozic, přenášejí se i určité způsoby a modely chování v daném prostředí. Uskutečňováním změn v prostředí a jejich prostřednictvím působíme na vychovávaného a ovlivňujeme jeho jednání. Vzhledem k tomu, že většina vychovávaných má onoho přímého výchovného působení, plné zuby“ a vytváří si jakousi bariéru, stává se proti tomuto působení imunní, pak právě ovlivňování prostředím, navozováním podmínek se jeví jako cesta schůdnější, hlavně efektivnější.

---

³⁵ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. Str. 99. ISBN 80-7315-004-2

Dalšími ohrožujícími faktory v prostředí jsou stále více se šířící, sociálně patologické jevy. Zvláště znepokojující je, že se v čím dál větší míře týkají právě populace dětí a mládeže. Prostedí se stává ohrožujícím v různých rovinách.

Bezprostřední ohrožení pak existuje přímo v rodinách, školách výchovných zařízeních, vrstevnických skupinách (partách), tedy na úrovni mikroprostředí. Zde se jedná nejen o dopady celospolečenských jevů (např. nezaměstnanost), ale o faktory vznikající přímo v tomto prostředí. Všechna tato ohrožení jsou jevy, které nemohou zůstat bez zanechání následků na rozvoji osobnosti současné generace dětí a mládeže.

7.2 Vliv lokálního prostředí na výchovu

Nezávisle na našem vědomí jsou předměty kolem nás. Různé podmínky k životu vytváří životní prostředí. Vše v tomto prostoru na sebe navzájem působí. Na každého člověka, krom jiného, působí značně lokální prostředí.

Prostředí může na dítě působit jako přirozené, nebo uměle vytvořené. Dále může mít vliv, kde dítě vyrůstá- na venkově, ve městě nebo ve velkoměstě. Nemalý vliv má živá a neživá příroda, společenské lidské vztahy, hustota obyvatel, etnické a kulturní vzdělávací podmínky. Rovněž vliv finančních prostředků má význam, zda se jedná o chudé, bohaté nebo optimální prostředí

Jednání dítěte je odrazem prostředí, v jakém se pohybuje, a podílí se na rozvoji osobnosti. Vliv na rozvoj dítěte má společenství jak v rodině, dle počtu členů, tak ve škole. Ve škole si hrají, chtějí se sdružovat, spolupracovat.

Lokální prostředí je místo, kde určitá skupina lidí žije stejným způsobem života, využívá stejné instituce, žije stejnými společenskými aktivitami (vesnice, město). Jsou zvyklí na známé sousedské vztahy, mravy, zvyklosti. Jedná se o malou rozlohu, kde jsou si lidé blízcí profesně, majetkově, etnicky. Vzájemně jsou si propojeni s okolím.

Výchova dětí v lokálním prostředí je různá. Jiná na sídlišti, jiná ve městě, jiná v tradičních malotřídních školách, kde jsou různé kontakty s lidmi, přizpůsobivost, kulturní možnosti (divadlo, kino, sportovní a jiné mimoškolní aktivity).

Škola působí na dítě v lokálním prostředí různě. Dítě musí vidět ve škole instituci, která přináší vzdělání, kulturu, tradice a zvyklosti. Musí být spojovacím prostředkem mezi rodinou, společností a dítěti umožnit rozvoj jeho osobnosti dle věku, intelektu a schopností.

Škola má vlastní kvalifikovaný učitelský sbor, finanční prostředky z veřejných rozpočtů a proto musí na dítě působit a vytvářet v něm správné hodnoty a normy chování.

Veškerá výchovná zařízení v lokálním prostředí musí na dítě působit ve funkci nejen výchovné, ale i pečovatelské, poradenské, rekreační a socializační.³⁶

---

³⁶ *Prostředí a výchova.* /on-line/2014. /cit. 2014-01-11/. Dostupný z WWW: http://is.jabok.cz/do/JA10/954367/955287/955287/955380/Prostředí_a_výchova.pdf.

8 ŠKOLA

Škola je základní výchovně vzdělávací institucí. Specializovala se. V současné době má nemalou, ba přímo stěžejní úlohu ve výchově dítěte. V České republice je vytvořena široká síť škol (základní, střední všeobecná i odborná, učiliště, vyšší odborné, vysoké technické, univerzitní i umělecké).

Výchova a výuka v těchto školách probíhá buď při vyučování, nebo při mimoškolních aktivitách. Propojení školní i mimoškolní výchovy přináší dobré výsledky při výchově mládeže.

Mimoškolní výchova se zabývá účastí na různých kulturních, sportovních a společenských akcích. Může se jednat o různé kurzy, přednášky, návštěva kina, divadla, zoologické zahrady, planetária. Tato mimoškolní a zájmová činnost je někdy i ve spolupráci s jinými zájmovými a společenskými organizacemi či církvemi.

Velice významné místo při školní i mimoškolní výchově dítěte má učitel. Jeho působení, vlastnosti, postoj k žákům, způsob výchovy, metoda vyučování. Musí přihlídnout ke každému dítěti individuálně, nejen k jeho schopnostem, intelektu, ale i jeho sociálnímu a ekonomickému zázemí. Včas musí řešit konflikty ve třídě a případnou šikanu, všimnout si postoje rodičů ke vzdělání a být jim nápomocní při problémech.

Učitel musí podporovat dítě v jeho dovednostech, motivovat ho, včas řešit psychické problémy. Na základě biologických předpokladů a duševního stavu dítěte musí rozvíjet jeho schopnosti a dovednosti. Každé dítě je jiné, má jiné zájmy, vědomosti, dovednosti, působí na něj jiná metoda výchovy a výuky.³⁷

---

³⁷ ČÁP, J. *Psychologie pro učitele. Vydání I.* Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1980. Str. 150, 151. ISBN 14-652-80.

Veškeré úvahy o výchovných prostředcích narážejí na nedostatek finančních prostředků. Dobré by bylo zrušit limit 30 dětí ve třídě na základní škole. Ideální je 18-20 dětí. Zavedením školného na veřejných (státních) vysokých školách by tyto možno získané prostředky a investovat je do základního školství.

Plně lze zastávat názor, že každý student by měl platit školné na každé vysoké škole. Je nespravedlivé, že někteří studenti se spolupodílejí na studiích, někteří pouze parazitují na většinové společnosti. Je jedno, zda to nazveme školné, zápisné či jinak.

Neustále narážíme na názor, že zavedením školného na vysokých školách nebude možno zpřístupnit vysokoškolské vzdělání dětem z chudých rodin. Toto je úplný nesmysl. Vždyť dokáže naše společnost na instituci Úřad práce ČR (nebo i jiné) přiznat potřebným občanům různé sociální příspěvky např.: příspěvek na dítě, porodné, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, dávky péstounské péče, pohřebné, příspěvek na péči (o staré a nemocné seniory i děti) apod.³⁸

Jednou z možností je, že sociálně slabí studenti by mohli pobírat po dobu řádného studia různé sociální dávky, vzhledem k finančním možnostem vlastním, jeho rodičů, popřípadě v návaznosti na počtu dětí v domácnosti. Další možností by byla úvaha vyplácení grantu z rozpočtu obcí, ve své působnosti, dle trvalého pobytu studenta, kde jsou známé jeho sociální podmínky. Vždy by měla být podmínka řádného studia.

Další možnost je půjčka na studia u společností garantovaných státem. Možnost je i motivace, část školného vrátit studentovi po včasném a úspěšném ukončení studia, kdy vrácené finanční prostředky mohou sloužit jako příspěvek k založení rodiny nebo vkladu do podnikání.

---

³⁸ Portál Wikipedie. [on-line]2013. [cit. 2013-10-09]. Dostupný z WWW. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/>>

Státní vysoké školy jsou placeny ze státního rozpočtu všem studentům, pak opravdu nezbyvají finanční prostředky na ty sociálně slabé, které nemohou podporovat rodiče.

Jak je možné, že existují stálí studenti, kteří tříleté bakalářské studium studují pět a více let. Jinde do prvního ročníku státní vysoké školy je přijato pět set studentů a ve druhém ročníku je jich už jen sto. A těch čtyři sta studentů, kteří neuspěli u zkoušek, nejde do pracovního procesu, ti se „přeletí“ na jinou státní vysokou školu, kde to opět zkusí. Opět zahájí první ročník, opět neukončí studium. Také studují několik škol najednou. Ať si studují, ale za své. V současné době při takto nastaveném financování studují z veřejných rozpočtů určených na školství, tvořených z daní všech daňových poplatníků, je opravdu řízení školství špatně nastavené.

Při zavedení školného, nebo jiným způsobem spolufinancování svého studia se každý rozhodne, co bude studovat, jak dlouho, zda mu to přinese po ukončení studia lepší podmínky k uplatnění na trhu práce. Často se stává, že student studuje proto, že se mu nechce pracovat.

Rodiče studenta v tom podporují. Proč ne, vždyť je to téměř nic nestojí a mají úlevu na dani. Matka mu naloží plný talíř jídla, buchty do pytlíku, táta koupí auto, doplní benzinem, to se potom studuje za peníze daňových poplatníků, nás všech. Takovýto student často ani studia nedokončí.

Nikdy školné nemůže plně pokrýt veškeré náklady vložené do studenta, vždy bude společnost částečně toto studium spolufinancovat, s tím se počítá.

Každý by měl vždy nést tíhu svého rozhodnutí, zodpovědnost za své činy.

Státní vysoké školy jistě nejsou příznivci placení školného. V současné době školy obdrží finanční prostředky na výuku ze státního rozpočtu. V případě zavedení školného si studenti rozmyslí, kolik vysokých škol budou studovat, nebo jak dlouho budou školu navštěvovat. Došlo by k spoluzodpovědnosti za vynaložené prostředky a

ubylo by „věčných“ studentů. Zadlužení státu a zvýšení deficitu státního rozpočtu je nezajímá.

V dnešní době sice školy od studentů vybírají různé poplatky, ty slouží pouze pro přilepšení ekonomiky školy (platy, vybavení apod.).

Z pohledu veřejnosti je plná úhrada všech studijních nákladů studentů, kteří studují na státních vysokých nesprávná a vůči veřejnosti nemorální. Rovněž přístup ke vzdělání není pro všechny občany stejný. Tím nemají rovné podmínky ke studiu, jsou diskriminováni. Jak je možné, že někdo si musí platit školné na soukromých školách, jiný má vše hrazeno, z prostředků nás všech. Všichni víme, že co je zadarmo, toho si nikdo neváží.

Možná někdo namítne, že nemusí studovat soukromou školu a může jít na státní vysokou školu. Ale proč někomu něco nařizovat, přikazovat, rozhodovat za jiné. Jsou obory, které lze studovat pouze na soukromých školách. Doba příkazů a rozkazů snad již dávno minula, nebo snad ne?

Je zřejmé, že je vzdělání na základních školách zcela podfinancováno. Dle Listiny základních práv a svobod má každý právo na vzdělání, bezplatné na základních a středních školách³⁹. A jaká je skutečnost? Třídy jsou přeplněné, dětí je 25-30 ve třídě. Učitel nemá možnost, při vší úctě k této profesi, plně se věnovat všem žákům. Rušením speciálních škol, popřípadě omezování počtu dětí, které je navštěvují (nemocné, s nižším intelektem, pomalejší děti a děti dyslektické) dochází k integrování do základních škol. Nic proti tomu. Učitelé to zvládnou. Musí být ale základním školám umožněny přiměřené podmínky.

Ředitelé těchto škol zoufale spojují třídy, navyšují počty dětí na možný maximální počet, aby mohli zaplatit vyučující.

---

³⁹ Zákon č. 02/1993 Sb., Listina základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České republiky, ze čl. 33, ze dne 29. 12. 1992.

Na asistenty nejsou finanční prostředky, na základních školách je nemohou zaplatit tak, jak by to vyžadovala výuka. Přicházejí v úvahu rodiče. Pokud chtějí, aby děti plně zvládaly učivo, musí se s dětmi doma doučovat. Platí nemalé částky na školní pomůcky (pastelky, pracovní sešity, apod.), které dítě nutně potřebuje k výuce. Není to nějaký výmysl, nebo nadstandard. A rodiče, kteří jsou sociálně slabí, mají finanční problémy. Dětem nekoupí tyto pomůcky, nikdo z nich peníze nedostane. Jejich dítě se stále opožďuje. A k tomu společnost přihlíží. Ti majetnější si zaplatí soukromé doučování, kurzy jazyků, kroužky apod., ti sociálně slabí nemohou nic. Jejich děti budou stále na okraji společnosti, bez kvalitního vzdělání na základní škole nemají možnosti vzdělání na střední škole. Problém je i v tom, že někteří sociálně slabí rodiče nepovažují vzdělání za potřebné.

Je zřejmé, že školství v České republice zcela podléhá politické vůli společnosti. Záleží, jaké je složení Vlády ČR, jaký je Parlament ČR, který schvaluje zákony navržené Vládou. Na jedné straně máme přepych bezplatných státních vysokých škol, které jsou studenty často zneužívány a dochází k nadměrnému čerpání finančních prostředků z peněz daňových poplatníků (voličů).

Na druhé straně máme značně podfinancováno základní školství, kde při nejlepší vůli nemohou ředitelé škol uplatnit princip úplné bezplatnosti a rovnosti přístupu ke vzdělání všech dětí, bez rozdílu sociální situace v rodině, intelektu, zdravotního či mentálních postižení. Dá se říci, že za tak málo finanční podpory ze strany státu – společnosti, dělají základní školy zázraky.

9 HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY

Značný vliv na výchovu dětí a mládeže mají hromadné sdělovací prostředky. Tento vliv se neustále zvyšuje na základě globalizace a propojení všech médií.

Snadno dostupný internet, rozhlas, televize, tisk, informují širokou veřejnost a tím působí na výchovu. Lze polemizovat, zda je vždy a vše přínosem pro mladého člověka. Často jsou vysílány filmy a informace o násilí, drogách a jiných negativních jevech. Mnoho reklam rovněž nepůsobí dobře na podprahové myšlení dětí. Je na rodičích a škole kontrolovat své děti, nedopustit špatnému vlivu.

Hromadné sdělovací prostředky tvoří nedílnou součást života všech lidí, nelze si představit jakýkoliv výukový program bez výchovného vlivu. Děti musí být seznámeni s činností těchto médií, musí rozlišit, zda jde o vzdělávací, nebo konzumní produkt.

Je na naší společnosti a volených orgánech, aby svým jednáním napomáhali občanům a svým působením zajistili klidný život ve všech oblastech veřejné správy. Již od nepaměti se o věci veřejné starali zástupci lidu. Lze říci, že na základě teorie Společenské smlouvy (zásady státního práva), kterou vypracoval Jean - Jacques Rousseau, francouzský filosof a myslitel. Tato teorie zní:

„Nejistota jednotlivce ve stavu před uzavřením společenské smlouvy ho nutí, aby takovou smlouvu uzavřel. Tím dochází k částečné směně, kdy jednotlivec odevzdá svá práva ve prospěch společenství, které mu zajistí ochranu a bezpečnost. Smluvní akt je čin svobodný, kdy se jedinec zřídka prosazovat svou vlastní vůli a přijímá podřízení se vůli celého tělesa společnosti, jehož je součástí.“⁴⁰

---

⁴⁰ Portál Wikipedie, otevřená encyklopedie. [online] 2013. [Cit. 2011-05-03]. Dostupný WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rousseuovo_pojet%C3%AD_demokracie.

Společenská smlouva se dá redukovat na slova: „Každý z nás dává svou osobu a všechnu svou moc pod nejvyšší řízení obecné vůle a přijímáme zároveň každého člena jako nedělitelnou část celku.“⁴¹

---

⁴¹ ROUSSEAU, J. J. *O společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*. Praha : Nakladatelství právníckého knihkupectví, 1949. Str. 25. ISBN 80-86473-10-4.

PRAKTICKÁ ČÁST

10 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

10.1 Zpracování dotazníkového šetření

Dotazník byl rozeslán asi 150 respondentům. Většinou emailem. Z oslovených lidí odpovědělo a dotazník zcela vyplnilo dle předložených otázek celkem 127 respondentů. Je předpoklad, že to je dostatečné množství pro relevantní posouzení a zjištění výsledků šetření.

Dle současného studia a praxe byl sestaven dotazník obsahující osmnáct otázek. V těchto otázkách respondenti, rodiče dětí, odpovídali dle svého mínění a jejich názorů na rodinnou výchovu a problémy současné rodiny.

Jednalo se vždy alespoň o jednoho rodiče (samoživitele) a jedno dítě. Dotazník byl zcela anonymní, aby mohli rodiče odpovídat pravdivě dle svého skutečného myšlení. Dá se předpokládat, že pokud byla v průvodním dopise dotazníku rodičům zajištěna anonymita, že odpovídali pravdivě.

10.2 Stanovení pracovních hypotéz

Pracovní hypotézy zní, zda má vliv na rodinnou výchovu a problémy současné rodiny to:

1. jestli jde o rodinu úplnou či neúplnou,
2. věk rodičů,
3. vzdělání,
4. životní prostředí (bydliště v malé obci či velkoměstě),
5. zaměstnání, finanční situace
6. bydlení,

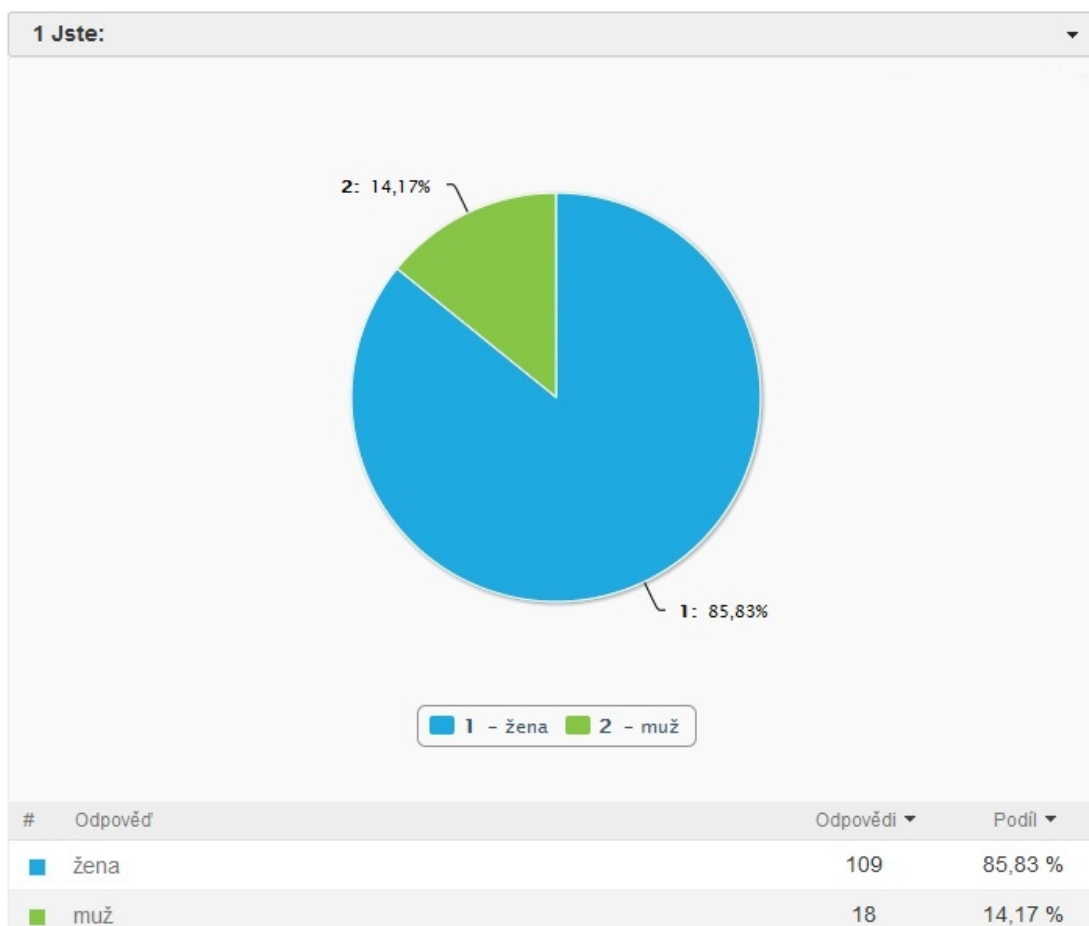
7. vztah rodičů ke škole,
8. vztah rodičů ke společnosti-státu.

Vzhledem k tomu, že byla oslovena široká veřejnost, muži, ženy, všech věkových kategorií, velikostí obcí a měst, všech kategorií vzdělání, jedná se o vzorek občanů žijících v České republice. Každý z rodičů má jiné bydlení, někdo rodinný domek, jiný byt v osobním užívání či v nájmu.

Velký vliv na rodinnou výchovu má i počet dětí v rodině, nebo počet osob žijící v domě v případě více generací.

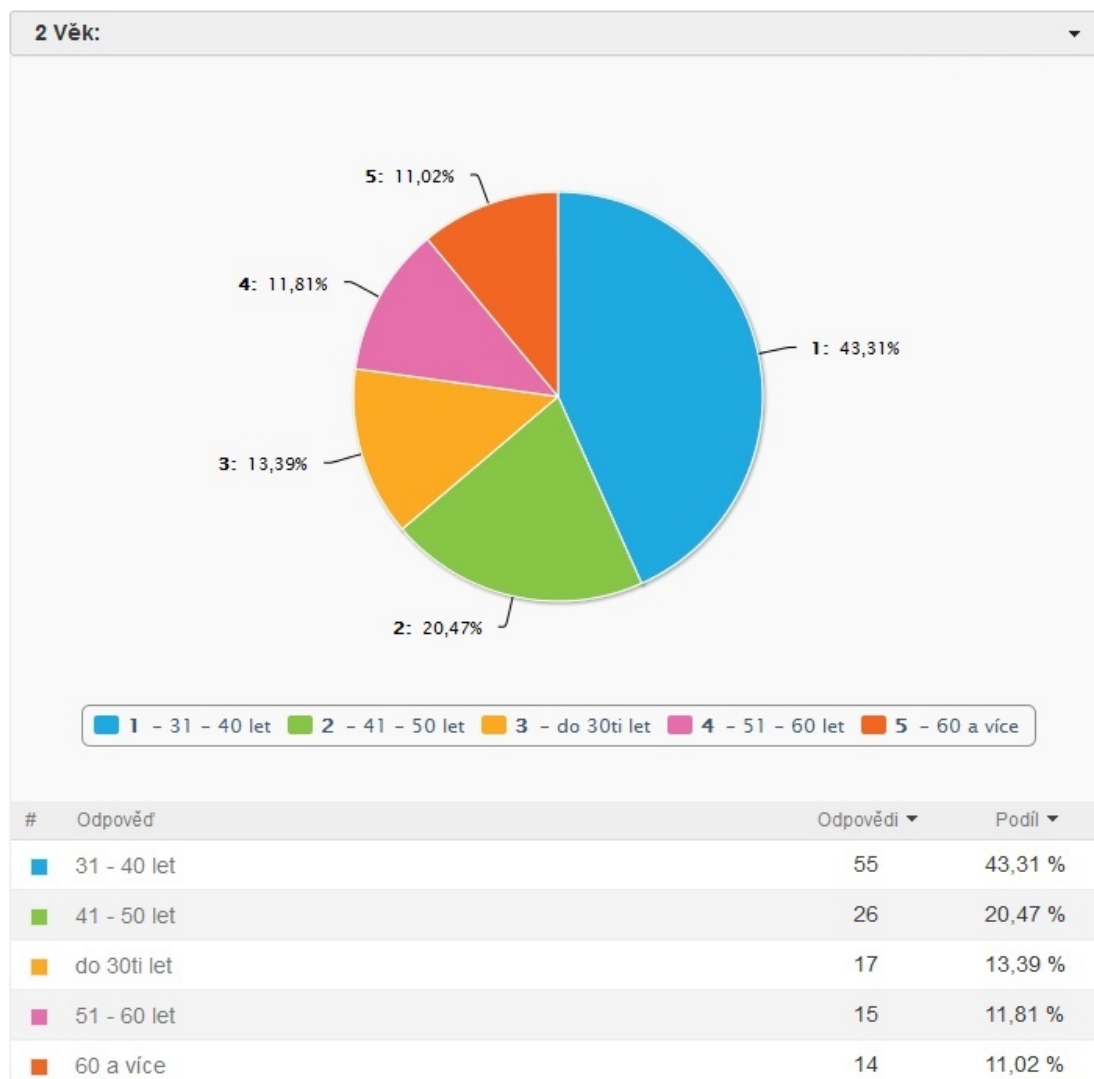
Na základě tohoto šetření lze zjistit skutečné problémy současné rodiny.

10.3 Závěry z výzkumu

Z celkového počtu oslovených respondentů odpovědělo, dle předložených otázek celkem 85,83 % (109) žen a 14,17% (18) mužů.

Dalo se předpokládat, že celá problematika této diplomové práce více zajímá ženy, než muže. Takto situované a položené otázky o rodině, dětech, výchově dětí a škole se více dotýká žen. Je všeobecně známo, že ženy mají k této problematice blíže, je v naší republice více žen samoživitelek, než mužů samoživitelů. Celkový výzkum je tím zobrazen z 85 procentního pohledu žen.

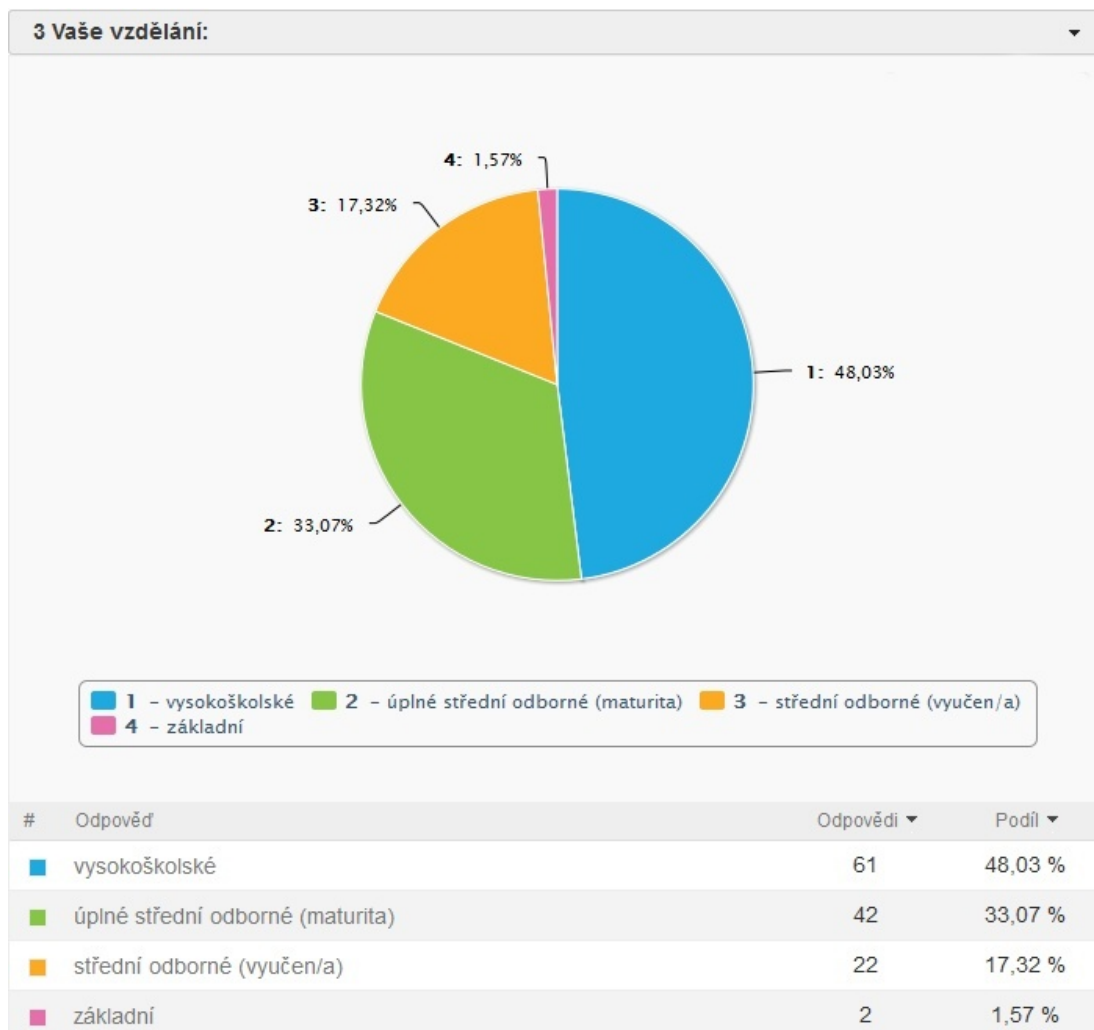

Z celkového počtu náhodně oslovených respondentů, kteří byli ochotni odpovědět a hlavně dokončit dotazník, bylo ve věku 31-50 let = 63,78% (81).

Tyto dvě skupiny respondentů dohromady tvoří zřejmě skupiny, které jsou nejpružnější. Jsou zvyklí jednat obratem, běžně komunikovat cestou internetu

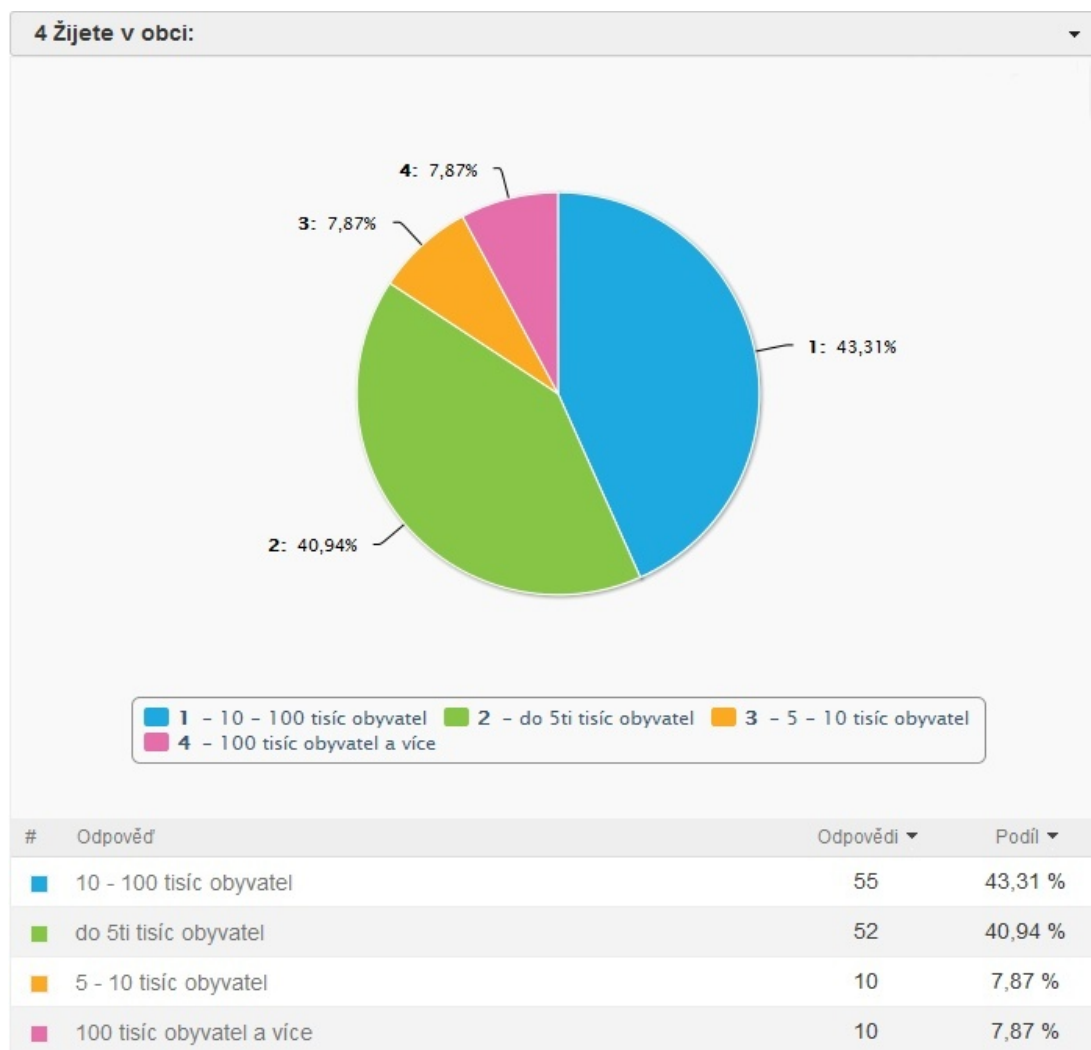
Nejslabší je skupina 60 a více let. Většinou tito respondenti mají již větší děti, jejich výchovu již příliš neovlivňují, přesto mají jistě s dětmi a školou bohaté zkušenosti. Díky věku již prošli bohatou praxí, zažili totalitu i demokracii, a i jejich moudra a pohled na rodinu, výchovu a školu je důležitý.

Tato skupina respondentů již není tak pružná komunikovat po internetu.

Nejvíce oslovených respondentů dle otázky „vzdělání“ se zařadili do kategorie vysokoškolského vzdělání 48,03% (61). Jedná se o lidi, kteří bezproblémově komunikují s kýmkoliv po internetu. Tím mohou využívat moderní technologii. Vyplnit tento dotazník jim nedělá žádný problém.

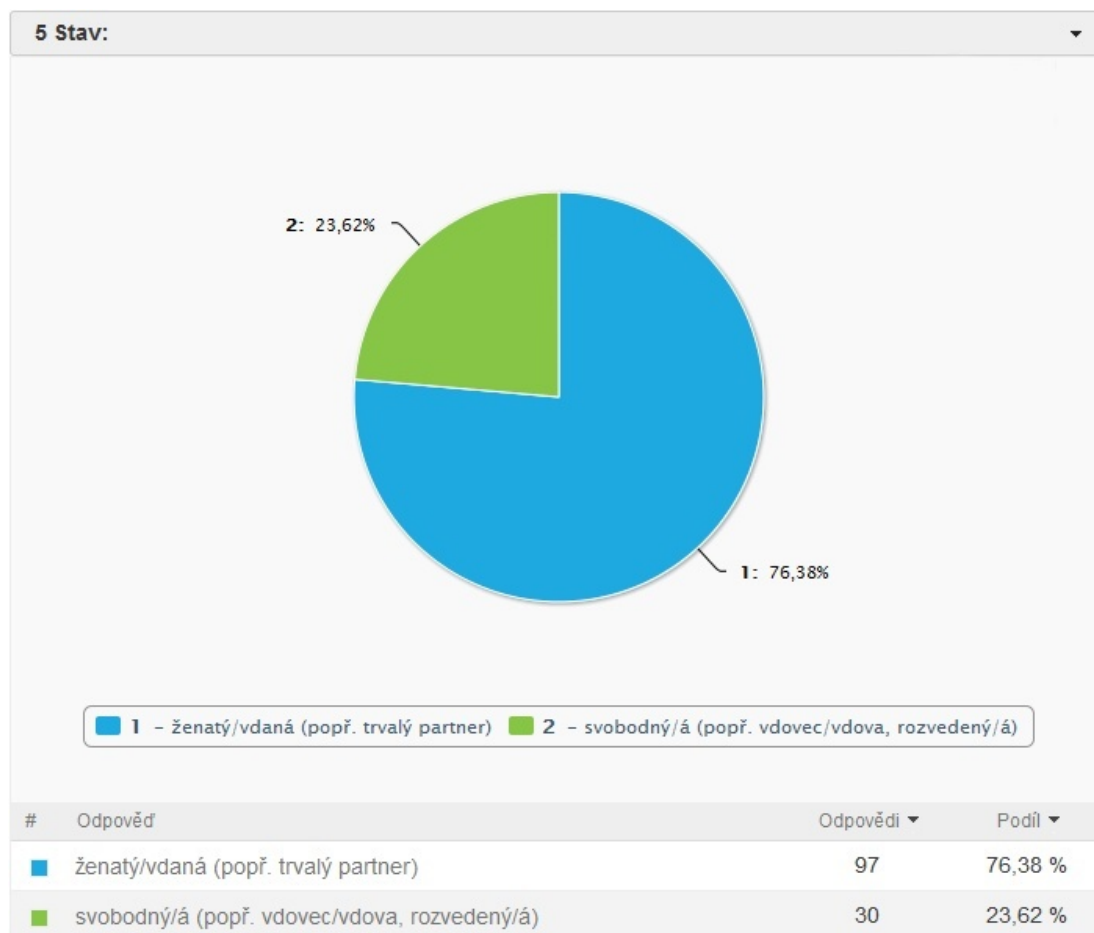
Další skupina odpovědí přišla od lidí s úplným středoškolským vzděláním s maturitou 33,07% (42). I tito lidé zřejmě komunikaci s počítačem ovládají.

Pro posouzení názoru respondentů, v oblasti problémů ve výchově dětí v rodině a působení školy, bylo zjišťováno, v jak velké obci, či městě tito lidé žijí.

Přes polovinu tázaných odpovědělo, že žijí ve městě od 10 do 100 tisíc – 43,31 % (55) a téměř polovina jich žije v malých obcích do 5 tisíc obyvatel 40,94% (52).

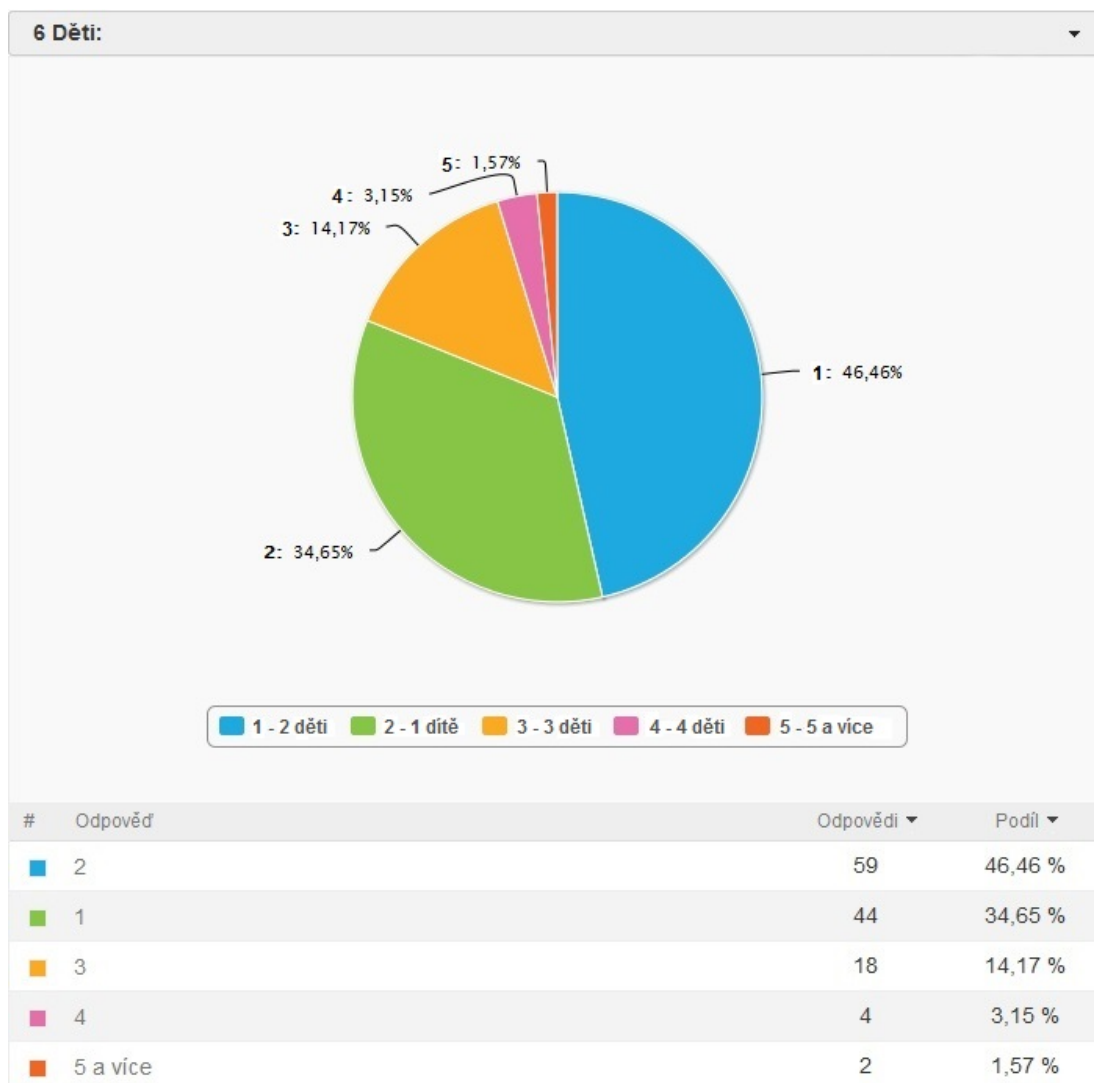
Tímto lze říci, že se na projektu této diplomové práce podíleli lidé jak z malých obcí, tak z velkých měst téměř rovným dílem.

Jedno z nejdůležitějších odpovědí pro posouzení rodinné výchovy a výchovných problému v rodině je zjištění zda se jedná o rodinu úplnou, nebo neúplnou. Osamocený rodič má mnohem těžší výchovu dětí.

Z oslovených respondentů bylo zjištěno, že odpověděla nejen velká většina žen, ale i převážná část těchto respondentů je vdaných (ženatých, popřípadě s trvalým partnerem) 76,38 % (97).

Z toho vyplývá, že se jedná o rodiče, kteří mají lepší sociální podmínky pro výchovu svých dětí.

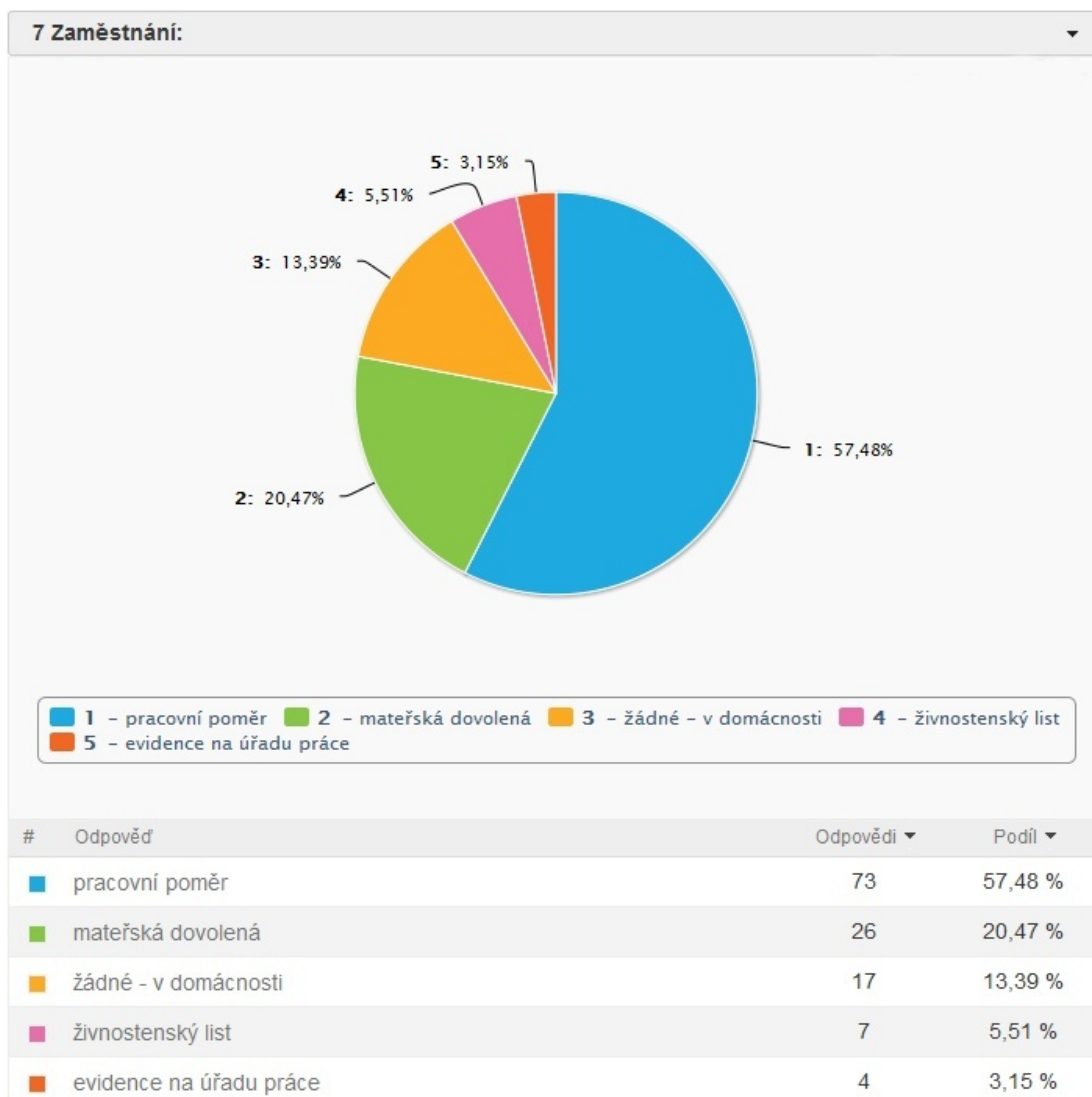

Nemalý vliv na rodinnou výchovu dětí a problémy rodičů při výchově v dnešní společnosti je i počet vychovávaných dětí v rodině. Jiná je výchova jedináčka, jiná při počtu dětí čtyři a více.

Nejvíce respondentů, více než polovina, odpovědělo, že mají vliv na výchovu dvou dětí – 46,46% (59).

Zanedbatelná není ani skupina rodičů, kteří vychovávají jen jedno dítě – 34,65% (44).

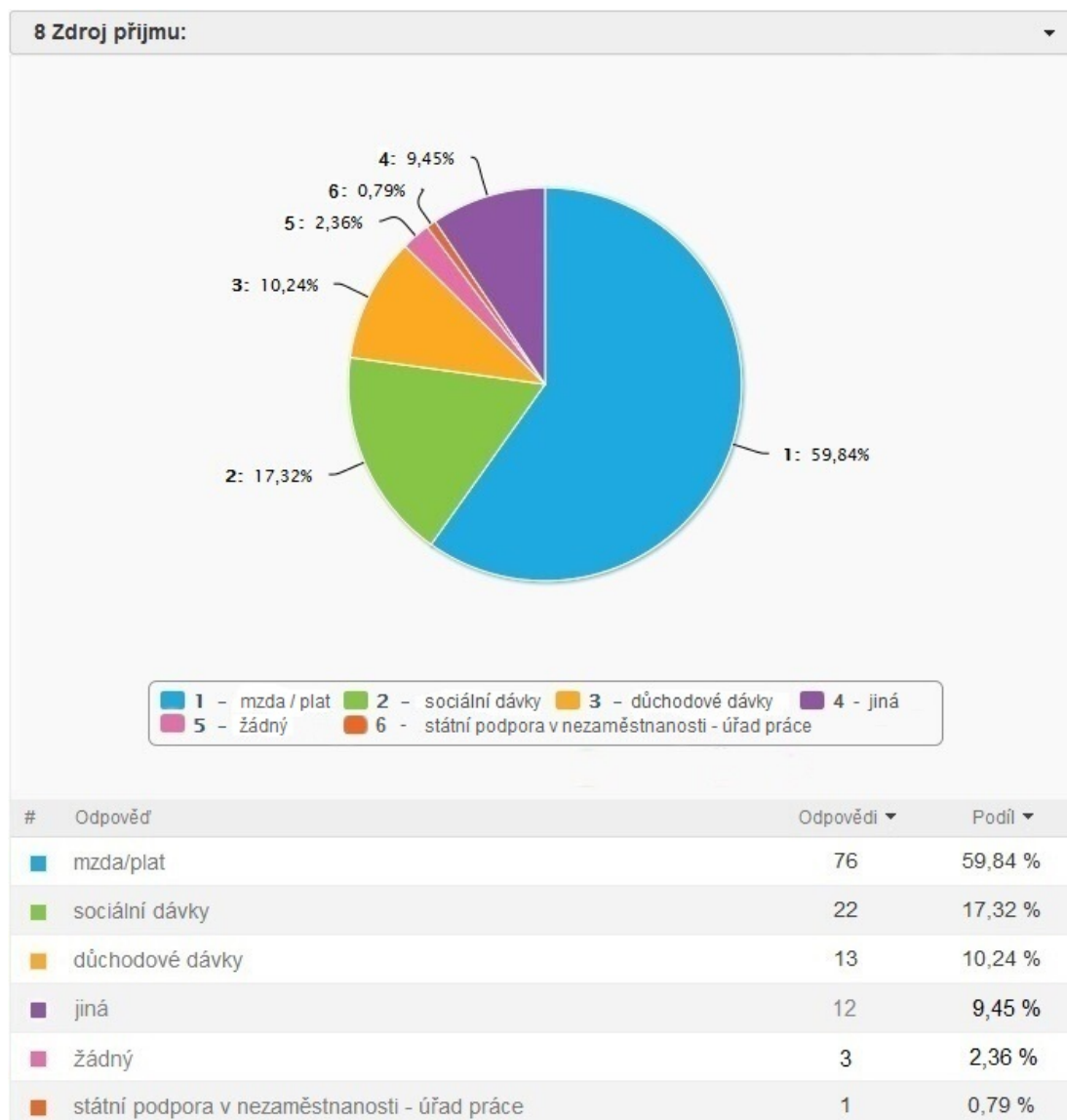
Ze 127 odpovědí je uvedeno celkem 242 dětí, tj. průměrně 1,91 dítěte.

Velká část respondentů, kteří vyplnili dotazník, je zaměstnána. Uvedli, že mají pracovní poměr 57,48% (73).

Ještě další významnější skupina žen je na mateřské dovolené – 20,47 % (26). Na otázku zaměstnání odpověděli v kolonce „žádné“ jak ženy v domácnosti, tak i důchodci. Mohou to být jak invalidní důchodci (mladé lidi), nebo ti respondenti, kteří jsou uvedeni ve věku nad 60let.

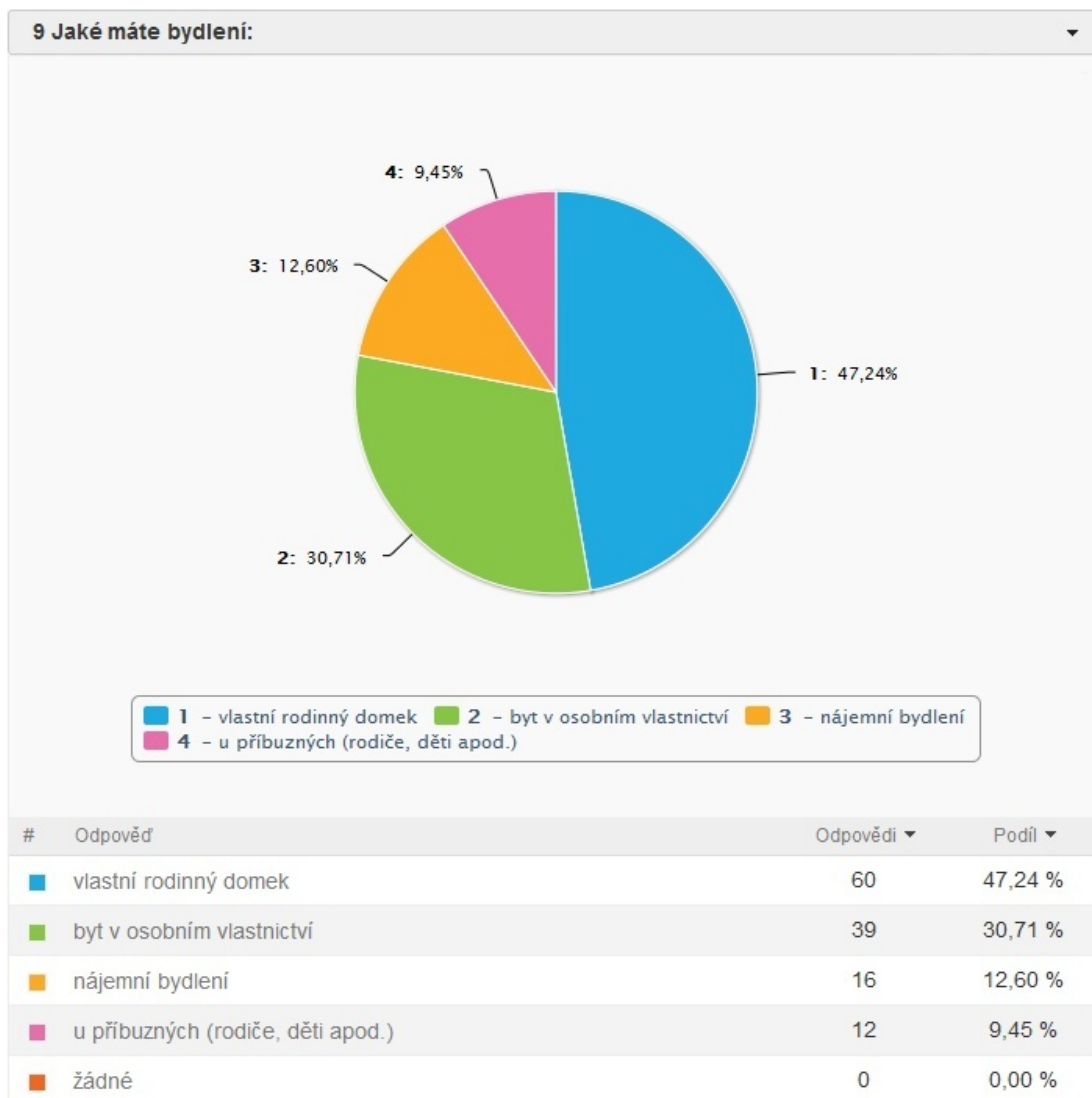

Zdroj příjmu v rodině je v přímé souvislosti se zaměstnáním, které je uvedeno v předcházejícím grafu. Nadpoloviční většina respondentů uvádí, že hlavní zdroj příjmu pro jejich rodinu je mzda/plat – 59,84% (76). Předcházející odpověď ukázala, že v projektu diplomové práce odpovídaly ženy na mateřské dovolené a zde je jejich zdroj příjmu uveden v sociálních dávkách – 17,32% (22). Objevují se i důchodci 10,24% (13).

Při odpovědi „jiné“ odpovídali respondenti údaje, které nemohli vybrat v žádné z nabízejících variant odpovědí. Jednalo se o kombinaci příjmu sociálních

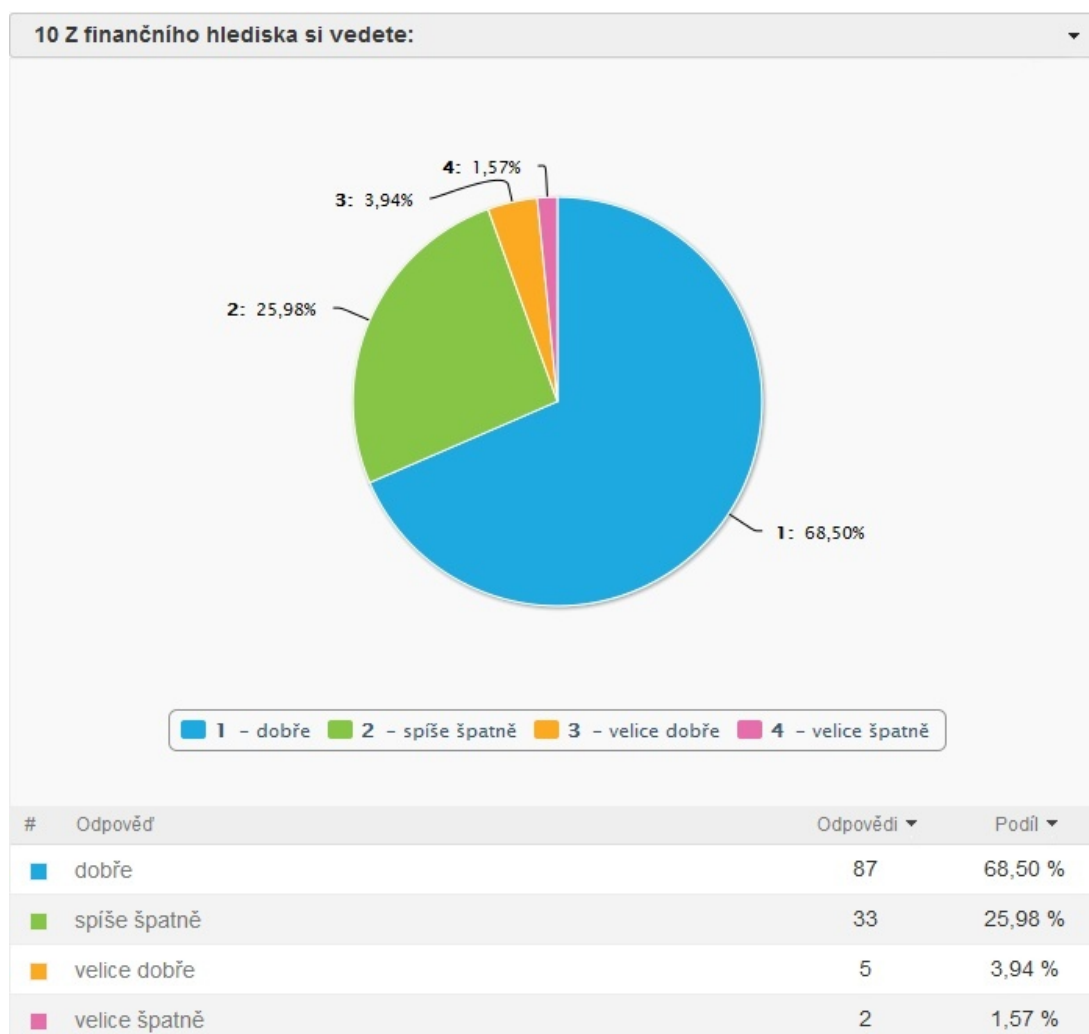
dávek a příjem, brigáda, důchod a činnost, výživné od rodičů, přivýdělek – celkem 9,45% (12).

Při oslovení respondentů nebyl prováděn žádný záměrný výběr. Přesto odpověděla téměř polovina, že bydlí ve svém vlastním rodinném domě – 47,24 % (60).

Další nemalá skupina odpověděla, že bydlí v bytě v osobním vlastnictví – 31,20 % (39).

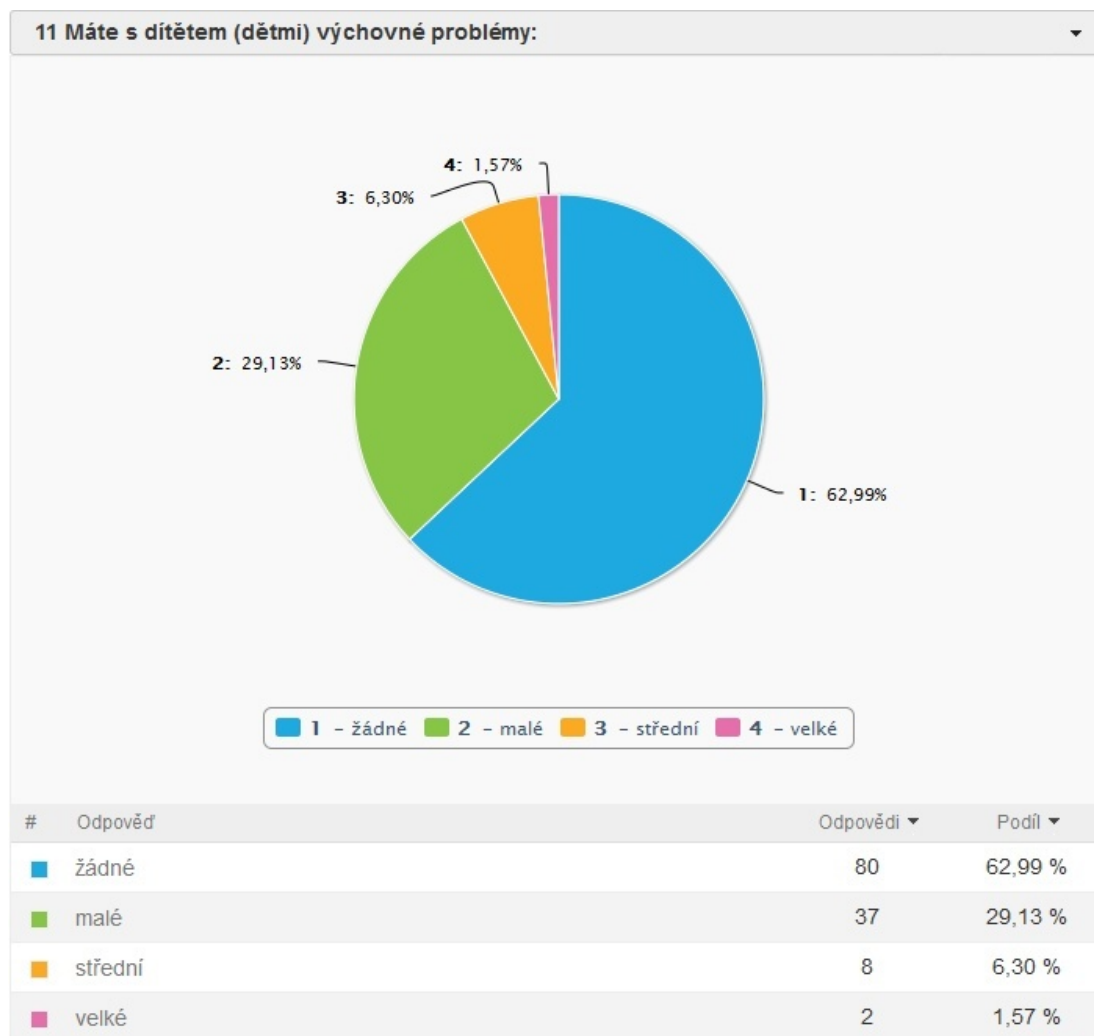
Z těchto výsledků vyplývá, že většina oslovených rodičů žije z hlediska vlastního bydlení v dobrých zajištěných sociálních podmínkách.

Převážná část respondentů si myslí, že si z finančního hlediska vede dobře – 68,50% (87) a velice dobře 3,94 % (5).

Z toho vyplývá, že se jedná, z jejich pohledu, o většinu dobře finančně zajištěných rodičů, kteří mají pro své děti a jejich výchovu dobré finanční podmínky - celkem 72,44% (92).

Spíše špatně – 25,98 % (33) a velice špatně – 1,57 % (2) se cítí pouze menší část dotazovaných - celkem 27,55 % (35).

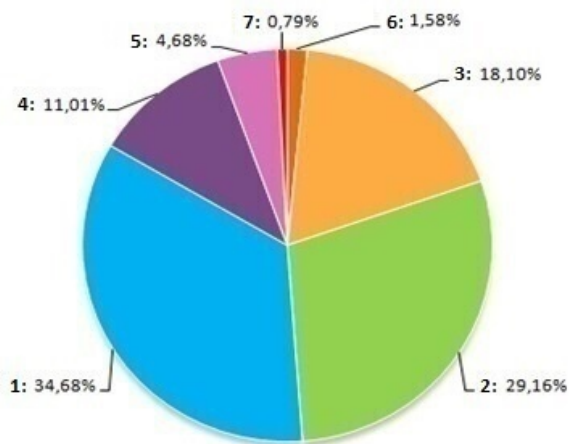
Rodiče odpovídali o svých výchovných problémech, které mají, nebo měli se svými dětmi. Drtivá většina rodičů nemá výchovné problémy buď žádné – 62,99 % (80) anebo malé 29,13 % (37).

Lze konstatovat, že rodiče, kteří vyplnili tento dotazník, mohou být v 93 % (117) případech spokojeni s výchovou svých dětí.

Téměř zanedbatelný je výsledek sdělení o výchovných problémech s dětmi, kde respondenti sdělili, že mají střední – 6,30 % (8) anebo velké – 1,57 % (2).

Celkem je pouze 7,87 % (10) rodičů, kteří připouští, že mají s výchovou dítěte (dětí) nějaké problémy.

12 Kolik členů je ve vaší domácnosti:

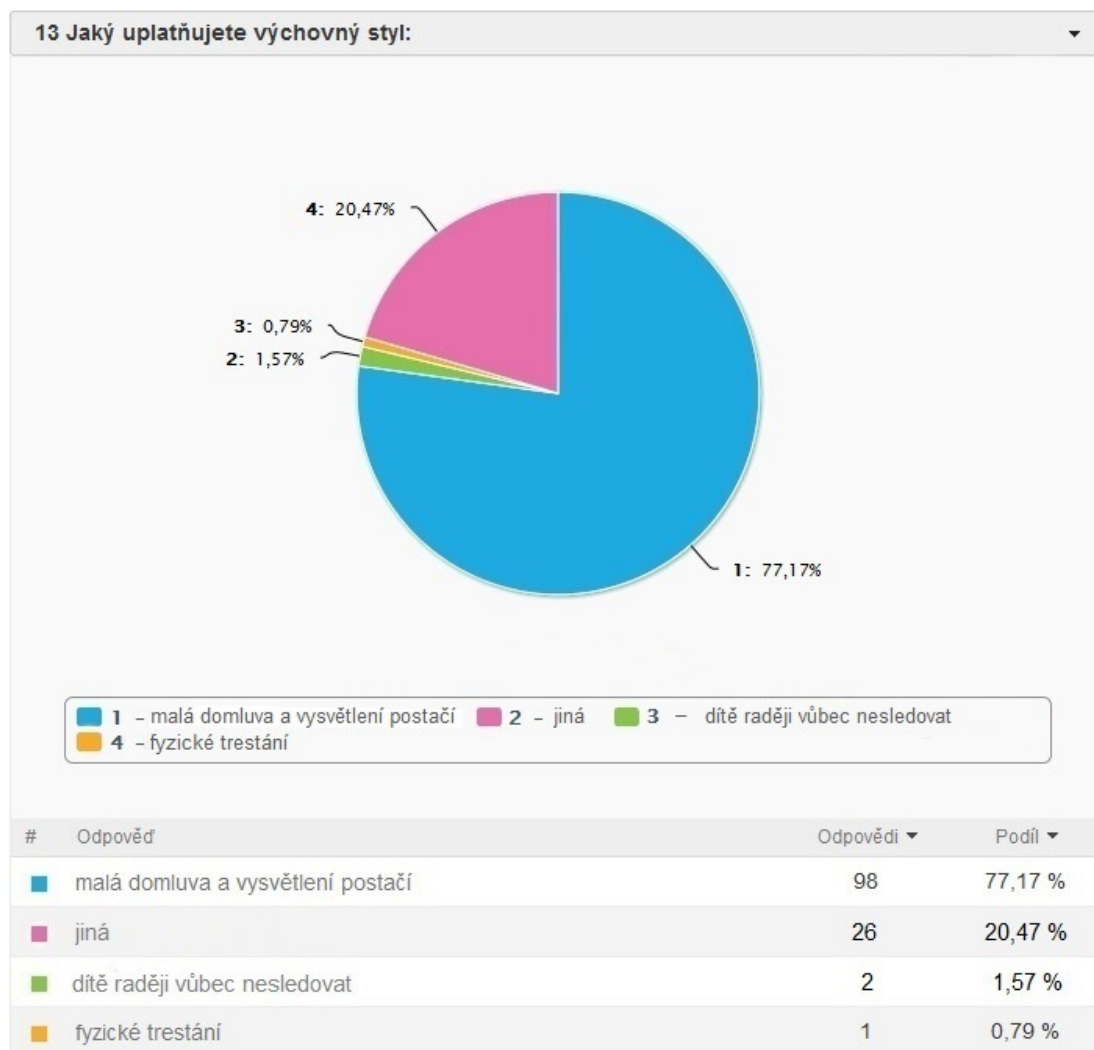
#	Odpověď	Odpovědi	Podíl
1	čtyři členové	44	34,68 %
2	tři členové	37	29,16 %
3	dva členové	23	18,10 %
4	pět členů	14	11,01 %
5	šest členů	6	4,68 %
6	jeden člen	2	1,58 %
7	osm členů	1	0,79 %

Pro posouzení sociální situace v rodině je dobré znát, kolik členů v rodině s dítětem žije.

Z odpovědí je zřejmé, že nejvíce jsou čtyřčlenné rodiny – 34,68% (44).

Druhou skupinou jsou rodiny tříčlenné – 29,16% (37).

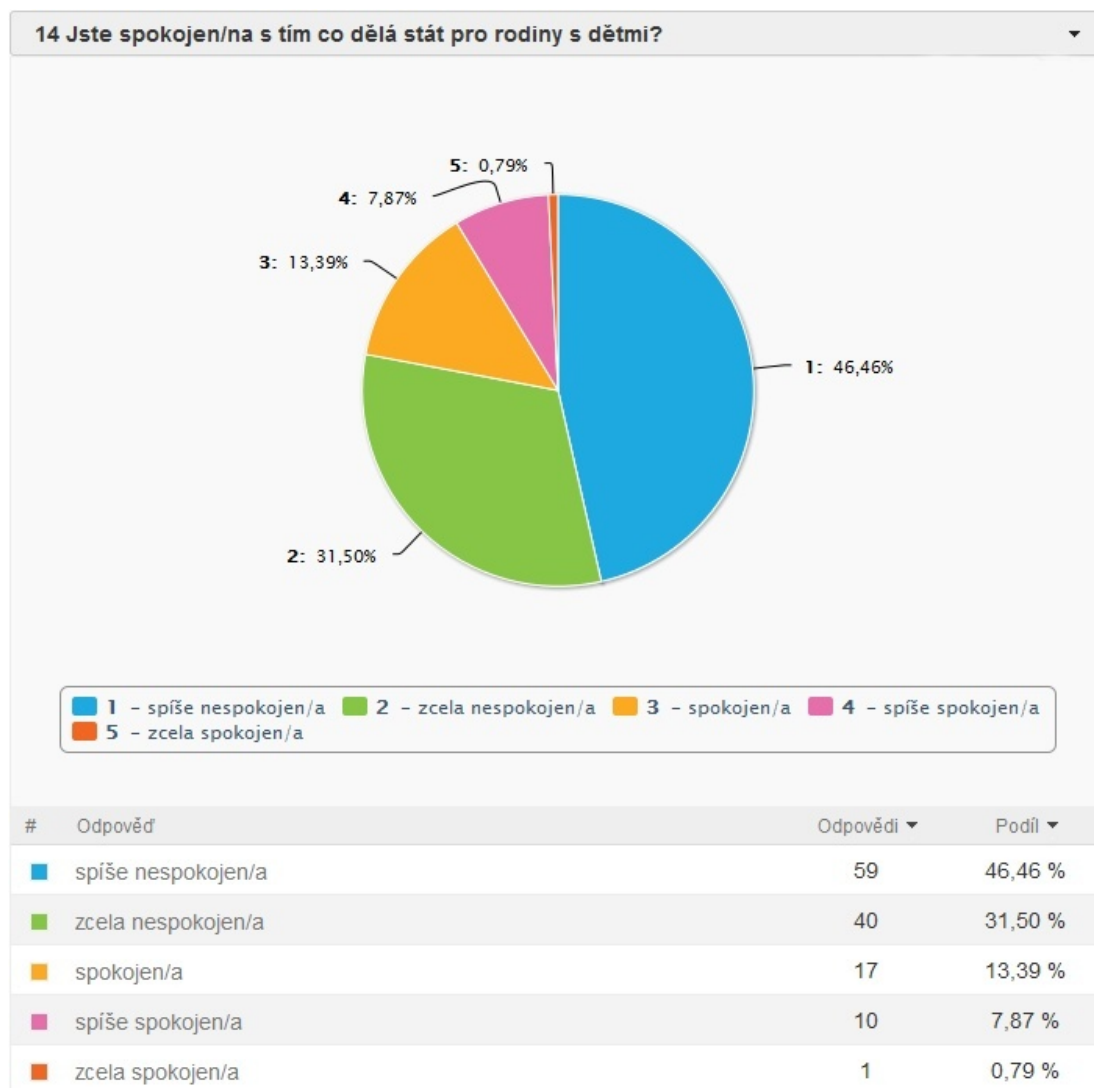
Další nemalou skupinu tvoří dvoučlenná rodina – 18,10% (23).

Rodiče byli dotazováni a oni odpovídali, jaký uplatňují výchovný styl u svého dítěte (dětí). Drtivá většina se domnívá, že malá domluva postačí – 77,17% (98). Ale jsou i tací, kteří se domnívají, že dítě není potřeba vůbec sledovat – 1,57% (2).

Z předcházející otázky č. 11 plyne, že mají rodiče malé výchovné problémy, nebo žádné, proto zřejmě jejich výchovný styl odpovídá celkové spokojenosti 77,17 % (98) malé nebo žádné domluvy.

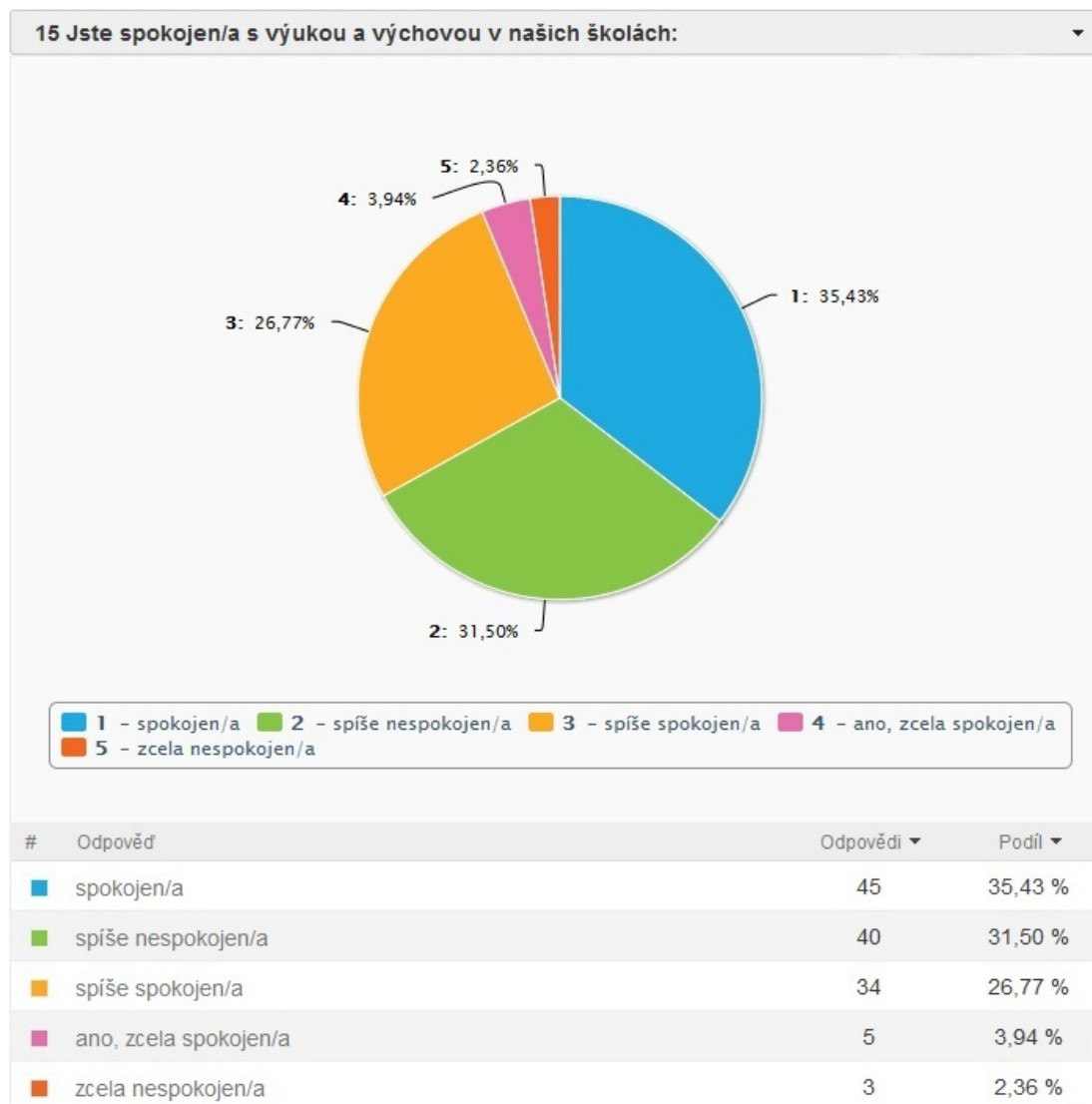
Ve 20.47% (26) odpovědích rodiče uváděli odpovědi: jasné vysvětlení^o; podle situace; důslednost; kombinovaně; trpělivost; trest pouze, pokud selže domluva; cukr a bič.

Na otázku, jak je respondent spokojen s tím, co dělá stát pro rodiny s dětmi, bylo sděleno, že spíše nespokojen 46,46% (59) a zcela nespokojen je 31,50 % (40) oslovených.

Dá se říci, že 77,96 % (99) oslovených rodičů není spokojeno s tím, co dělá stát pro rodiny s dětmi.

Spokojenost – 13,39% (17), spíše spokojenost – 7,87 % (10) a zcela spokojenost – 0,79% (1) uvedlo celkem pouze 22,05% (28) respondentů.

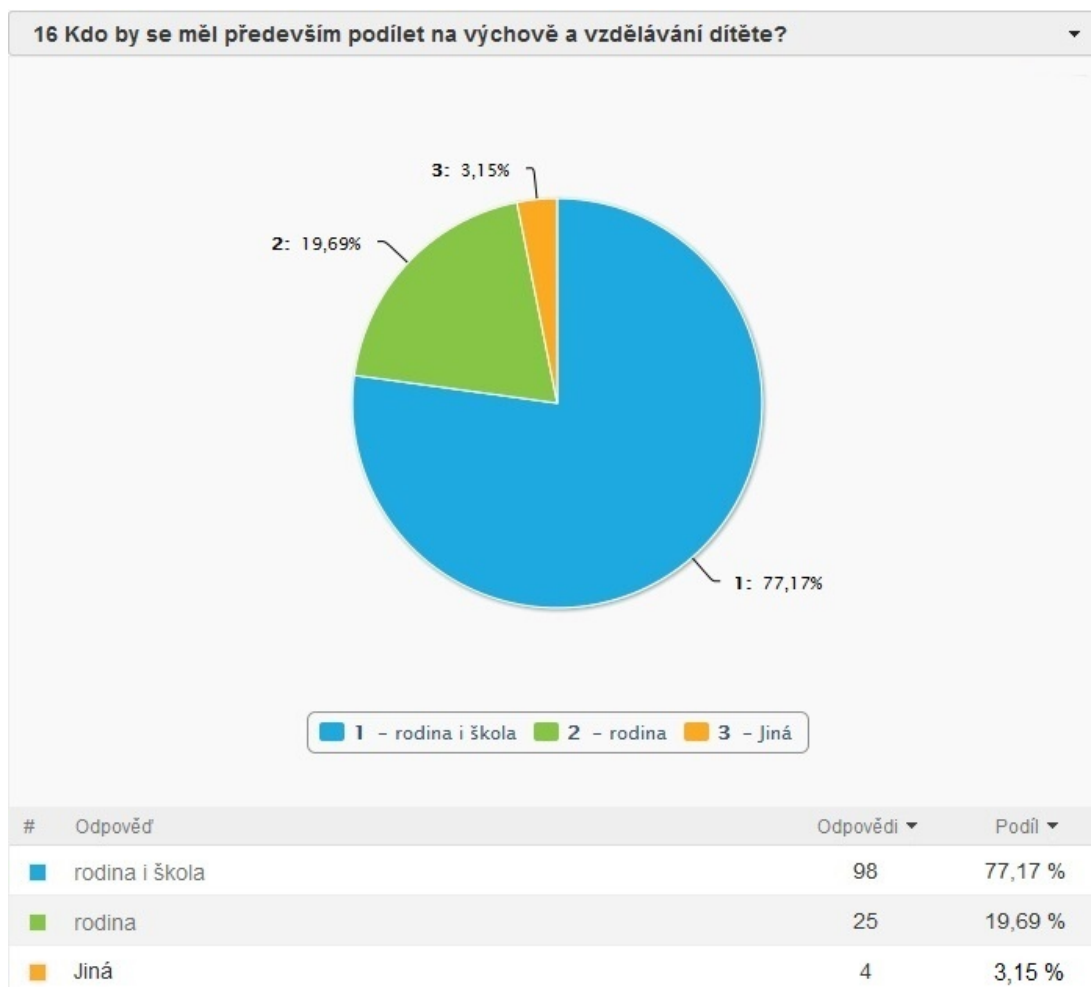

Rodiče posuzovali ve svých odpovědích spokojenost s výukou a výchovou v našich školách.

Spokojen 35,43 % (45), spíše spokojen – 26,77 % (34) a zcela spokojen 3,94% (5) uvedli rodiče při odpovědi. Spokojenost s výchovou a výukou na našich školách převládá celkem 66,14% (84).

Spíše nespokojeno 31.50% (40) a zcela nespokojeno je 2,36% (3) respondentů. To znamená, že nespokojenost rodičů s výukou a výchovou v našich školách uvedlo 34,40 % (43) oslovených rodičů.

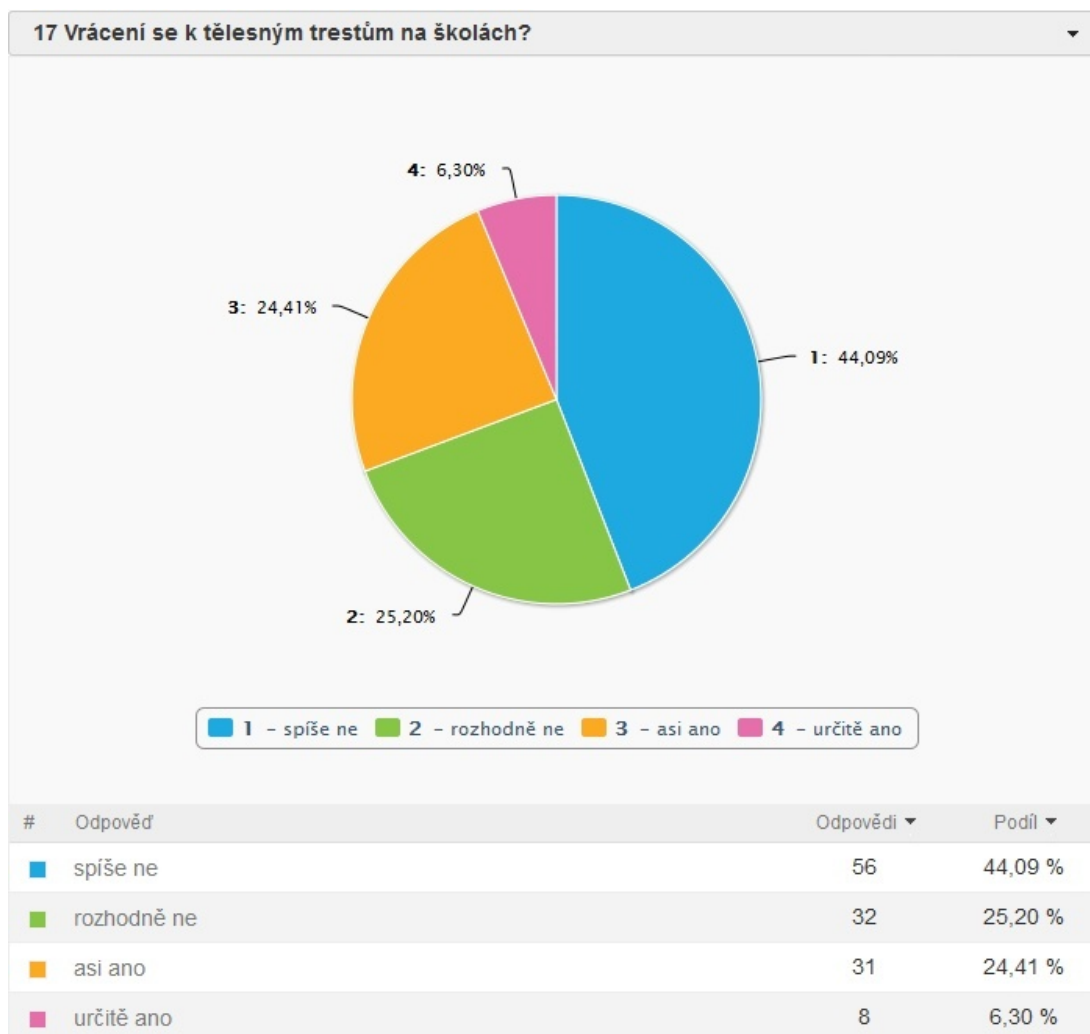

Někteří rodiče v bodě „jiná“ uvedli: výchova rodina a vzdělání škola; poskytovatelé volnočasových aktivit; na výchově především rodina; všichni - celé okolí.

Při otázce: Kdo by se měl především podílet na výchově a vzdělání dítěte se rodiče vzácně shodli, že rodina i škola současně 77,17% (98).

Přesto si 19,69% (25) rodičů myslí, že na výchově a vzdělání dítěte se má hlavně podílet rodina.

K otázce vrácení se k tělesným trestům na školách rodiče odpověděli spíše ne – 44,09% (56) a rozhodně ne 25,20% (32).

Z těchto odpovědí můžeme usoudit, že většinou rodiče nejsou příznivci vrácení se k tělesným trestům na našich školách – celkem 69,29 % (88).

Pouze 30,71 % (39) se domnívá, buď asi ano – 24,41% (31) a určitě ano – 6,30% (8), že by bylo vhodné se k těmto trestům na našich školách vrátit.

18 Napište, jakou máte představu, co by bylo možné udělat v ČR pro zlepšení podmínek rodin a výchovy dětí v rodinách?

V tomto bodě se oslovení respondenti velice rozepsali o svém názoru, jakou mají představu, co by bylo možné udělat v ČR pro zlepšení podmínek rodin a výchovy dětí v rodinách. Uváděno doslovně, bez cenzury. Opraveny byly pouze gramatické chyby.

- Sociální dávky, dodržování povinné školní docházky.
- V dnešní době není dobrá rodina pro stát na prvním místě. Vytvářet rodičům vhodné podmínky pro skloubení nároků zaměstnavatelů a předškolního zařízení. Podpora finančního ocenění rodin. Zlepšení podmínek k většímu zapojení mužů do péče o rodinu (muž na mateřské)
- Podporovat vznik zkrácených úvazků pro rodiče mladších dětí.
- Finanční podpora rodin s dětmi, výrazné daňové odpisy na děti. Neplacení školného.
- Myslím si, že stát pomáhá rodinám v dostatečné míře, zbytek se musí starat už samotná rodina.
- Plošné znovuzavedení přídávků na děti.
- Začít od začátku a od základu, naučit se vzájemně pokoře a lásce, najít vnitřní hodnoty, najít správný žebříček hodnot, naučit žít, zastavit se, najít každému smysl života, to by byl ideál :-) ale nejsme v Ráji.
- Větší finanční příspěvek státu rodinám s nižším životním příjmem.
- Přídávky.
- 1. Dostatek pracovních příležitostí.
  2. Daňová optimalizace rodin, například společným zdaněním manželů.
  3. Zachovat bezplatné školství.
- Více aktivit, kroužků a volnočasových akcí i s dohledem vedoucích.
- Měla by se v každém případě propagovat důležitost dobře fungujících rodin. V rodinách, kde je funkce rodiny ohrožena by měla být zajištěna rodinná terapie. Pro rodiny, žijící pouze z dávek poskytovaných státem, by mělo být dohlíženo, jak tyto rodiny nakládají s finančními prostředky určenými na zajištění chodu rodiny - domácnosti. Pro matky/otce samoživitele – ky, by stát měl především zajistit vymožení výživného na nezaopatřené děti. Toto je jeden z největších sociálních problémů, který se prolíná na základě vzoru v rodině do dalších generací. Neplnění vyživovací povinnosti v naší republice je bráno jako normální jev a ne jev s velkým společenským dopadem.
- Motivovat děti více k zodpovědnosti a respektu.
- Zajistit možnost zájmových aktivit - sportovních i kulturních zdarma!! Nerušit školy podle momentální naplněnosti, ale pružně tam situovat mimoškolní činnosti dětí. Pro předškolní rok MŠ podle kapacity umožnit docházku aspoň 1x v týdnu. Ve škole vyžadovat kázeň a za rušení školního řádu vést k zodpovědnosti rodiče, nikoli jen školu a dítě. Možnost vyloučit dítě ze třídy s tím, že rodiče budou v tomto případě platit za doučování a dozor v té třídě pro rušitele práce. Nespojovat sponzorství s výhodami pro dítě - větší kontrola rodičovským sdružením. Pro rodiče bezplatná poradna a pomoc tam,

kde mají o budoucí život dítěte zájem.

- Větší zodpovědnost a důsledné dodržování pravidel.
- Lepší zaměstnatelnost matek s dětmi, vstřícnost zaměstnavatelů, možnost polovičních úvazků, lepší komunikace rodičů s dětmi.
- Vrácení porodného.
- Větší propagace rodiny v médiích, pomoc matkám v tísní, více pracovních a podpora pracovních míst na zkrácený úvazek pro rodiče, větší počet míst v mateřských školkách, ale i v jeslích.
- Zakázat už konečně všechny bolševiky!!!
- Více škol a školek a méně dětí v jednotlivých třídách aby učitelky měli dostatek času na každé dítě.
- Děti by měly mít rodiče, kteří jsou finančně soběstační a nežijí celý život pouze z dávek státu. Stát by tedy měl dohlédnout na to, aby ti co mohou pracovat, tak pracovali, i kdyby to měly být veřejně prospěšné práce. Pokud takovýto vzor bude v rodinách, nebude pak možné, že by nepracovalo několik generací po sobě.
- To nevím.
- Buď zkrácení pracovní doby u zaměstnavatelů, nebo prodloužení provozní doby ve školkách a školních družinách.
- Finanční zvýhodnění pro rodiny s dětmi.
- Finanční zvýhodnění rodin s dětmi.
- Věnovat jim více času, dělat s nimi více společných aktivit - tz. zkrácená pracovní doba pro matky.
- ...
- Nevím.
- Měla by se především zlepšit podpora rodičů na mateřské dovolené, při ošetřování v nemoci, další podpora, třeba daňové zvýhodnění, při studiu dětí a spoluúčast hrazení pomůcek pro výuku.
- Vytvoření více solidně placených pracovních míst pro průměrného občana, přídavky na dítě dostupné pro větší vrstvu obyvatelstva, neinvestovat horentní částky do nepřizpůsobivých občanů, kteří nejsou pro stát produktivní a prostředky raději poskytnout na rozvoj školství.
- Větší finanční jistoty, proto by měli rodiče více času věnovat rodině a dětem.
- Nevím
- Nechám na ostatních.
- Jsem už v důchodu, s dětmi jsem nikdy problém neměla, více s dětmi mluvit, na všechno se zeptat, i více společně jít na vycházku, výlet, hrát si různé hry, více komunikovat.
- -
- .
- Víc osobního kontaktu, povídání si, čtení knížek apod.
- Dát otcům takový plat, aby matka mohla pracovat na zkrácený úvazek (což na menších městech nebo vesnicích není možné) a plně se věnovat dětem a rodině a ne až po příchodu z práce v pozdních večerních hodinách.
- Víc podporovat rodiče a lepší komunikace.
- Největší problém vidím, že rodiče počítají s tím, že se instituce postarají nejen o vzdělání, ale i výchovu vlastních dětí.
- Zajistit mladým lidem lepší finanční podmínky od státu pro další rozvoj rodiny.
- Aby rodiče měli více času na své děti. Finanční příspěvky pro rodiny - alespoň příspěvek na náklady spojené se školní docházkou, či kroužky v rámci školy.

- Podpora rodin s dětmi (většinou jen jeden příjem případně žena menší a náklady na děti i stupňující se požadavky škol na učebnice, pracovní sešity, vystoupení atd. (rozdíly mezi dětmi se prohlubují). Dále čas na děti. Nutí-li společnost oba rodiče plně pracovat, nemůžou ty děti tolik ovlivňovat a to přejde na spolužáky a někdy i starší a dále trávení více času na moderních technologiích (počítače, televize, moderních telefonů atd.).
- Nejtěžší otázka na závěr. Výchovu dětí v rodinách mají, podle mého názoru, hlavně na svědomí rodiče, jejich chování je největším vzorem pro dítě a nastaví mu žebříček morálních hodnot - to stát těžko ovlivní. Možná jen, aby nemuseli rodiny řešit existenciální přežití (rodiče bez financí následkem nezaměstnanosti, atd.). Školy mají samozřejmě také velký vliv na utváření osobností dětí, ale těžko je hodnotit globálně, spíše se jedná o osobnosti pedagogů - zda si s žákem padnou do noty anebo jsou pro žáka naprosto neinspirativní. Ve výchově a vzdělávání dětí bych podporovala nové přístupy k předávání vědomostí, najít cestu, která by žáky bavila a přinesla jim zážitek. Asi jsem se odklonila od otázky, nevím. Je to bludný kruh, rodiče budou děti vychovávat na základě zkušeností od svých vlastních rodičů.
- Více finančních prostředků na různé zájmové kroužky a jejich rozšíření.
- Společné zdanění manželů, přídavky na děti.
- Vzdělávání.
- Nevím.
- Především by se měla na rodiče položit větší zodpovědnost v oblasti výchovy, přípravy na výuku. Pracuji ve speciálním školství a čím dál tím více mám pocit, že je škola odkladištěm s tím, že je dítě v teple, že se něco naučí, dají mu najíst (to nemají zaplacené obědy), ve většině případů mu dají psací potřeby aj. pomůcky a kdyby byla družina do 20:00, tak tam budou děti do 20:00 hodin. Smutné je to, že se jedná většinou o rodiče, kteří ani nechodí do zaměstnání. Ve finále mají tu troufalost, že chtějí ještě info o úkolech a stráveném dni dítěte poslat emailem. No, nevím, kam to spěje.
- Semináře zdarma pro rodiče, ne jen drahé pro ty aktivní.
- Nevím.
- Snížit pracovní vyčerpání rodičů, učit děti důsledně, že povinnost předchází právo.
- Rodinné vstupné kamkoli, by nikdy nemělo být pouze 2+2, ale 2+ kolik je dětí v rodině. Zajistit dostatek míst ve školkách, školách apod.
- Nevím.
- Nevím.
- Solidnější finanční zabezpečení - přídavky na děti všem rodinám s dětmi.
- Více aktivit a času na rodinu.
- Rodina by se měla věnovat dětem.
- Nevím.
- Matky, aby byly doma a staraly se o děti a rodinu a muži měli dobře placenou práci.
- Např. zajištění dostatečného množství mateřských škol.
- To nelze napsat jednou větou - změna celkového klimatu + návrat k morálce.
- ČR nic, leda preferovat spíše odborníky a ne státníky v MŠMT a MPSV a vůbec všude.
- Podporovat úplné rodiny, vzory v médiích - rozvody nejsou vždy řešením, neukazovat že je běžné a normální střídání partnerů. Podporovat rodiny s dětmi - úlevy, finanční zvýhodnění. Vše pro děti je hodně drahé. Menší počet dětí na třídách v MŠ i ZŠ.
- Umožnit, aby rodiče mohli zůstat s dětmi déle doma, alespoň do 5 let. Umožnit částečné pracovní úvazky nebo různé formy podpory. Rodina je v prvních letech života dítěte nezastupitelná.
- Zaměřit se na vztahy obecně mezi lidmi, zdůrazňovat úctu ke starším a všem v okolí,

zkvalitnit výchovu v rodině i ve škole, vyžadovat kvalitnější znalosti žáků ve školách a zlepšit ekonomickou situaci sociálně slabších rodin.

- Nepěstovat z dětí osobnosti, učit je pokoře a pořádku, vrátit autoritu učitelům ve školách
- Nelze popsat jednou větou. Ve stručnosti vytvářet takové zákony a pravidla, aby rodina pomoc státu nepotřebovala.
- Rodiče by měli zodpovídat za chování a jednání svých dětí.
- Např. nezaměstnanému po škole zajistit práci nebo alespoň životní minimum a ne aby se o něj museli starat rodiče, matce samoživitelce přispívat na chod domácnosti bez ohledu na to, kolik si vydělá, nárok na přídavky bez dokazování příjmu, protože na přídavky v dnešní době mají pouze romové a nemakačenka.
- Zavést školné na vysokých školách, více finančních prostředků na základní školství, méně dětí ve třídě v základní škole (do 20), sociální dávky vyplácet jen těm, kteří mají úplnou docházku dětí ve škole, školní pomůcky v ZŠ zdarma (pastelky, sešity, knihy).
- Padouši a zločinci mají víc práv než slušní a spořádaní lidé - je nutné tento poměr otočit.
- Pro běžnou rodinu a partnerský vztah (i adopce) vyšší rodičovská a příspěvky na děti bez ohledu na výši příjmů partnera (rodiny), ale omezené maximálním stropem, (např. maximálně dávky na 4 děti současně šlo by paušálem, a nemuselo by být tolik úředníků, kteří tuto agendu přijímají a vyhodnocují, zda rodina plní či neplní podmínky. Vždy jeden z rodičů by žádal maximálně na 2 děti. Pouze v případech kdy se o dítě stará jeden z rodičů by směl požádat max. o 4 příspěvky - Rozvedení s dětmi ve vlastní péči nebo ovdovělí - aby nedocházelo ke zneužívání (např. u nepřízpůsobivých menšin si dokážu představit, jak otec žádá o 4 a matka o 4 příspěvky s tím, že bydlí každý jinde), řídilo by se to primárně rč rodičů a pak až dětí. v případě otec neznámý by byl za otce považován aktuální partner, jinak by to bylo v případě pěstounů.
- Vylepšené zákony - větší sociální jistoty. Je potřeba, aby nebylo nikomu nic lhostejné. Na ulici vidím dělat dítě neplechu, nebudu nevšímavá a zakročím!
- Nevím.
- Rodič by měl být zaměstnán v místě bydliště. Měl by více času na děti.
- Zlepšit výchovu dětí v předškolním věku v rodinách, zapojením obou rodičů a více děti vést k poslušnosti a zodpovědnosti v přípravě na výuku ve školách.
- Nemám
- U problémových dětí ve školách - asistent, menší počet dětí ve třídách, zajistit zdarma odpolední kroužky pro sociálně slabé děti
- Jsem v důchodu tak nemám ten správný přehled.
- Určitě přídavky a společné zdanění manželů.
- Zvýšit dávky pro děti.
- Méně dětí ve třídách - menší anonymita - snazší výchova.
- Zatím moc nedokážu posoudit, dítěti je rok a půl. Ale z osobního pohledu bych uvítala více možností práce pro matky na mateřské dovolené. S čímž pro mě souvisí podpora státu zaměstnavatelům, aby více umožňovali zkrácené pracovní úvazky; dále existenci jeslí i v menších městech, než jen krajských; a např. podporu, aby zaměstnavatelé mohli zřizovat jesle příp. firemní mateřské školy pro děti svých zaměstnanců.
- Rodiče mají základní odpovědnost. Komu není při výchově dáno (myšleno rodičům), tomu není pomoci, pokud dítě (děti) nemají vrozenou schopnost sami se v životě orientovat správným směrem. Třeba podotknout, že když rodiče nemají sami zájem se ve výchově co nejlépe zorientovat (zdokonalovat), nepomůže žádná státní investice ve formě cíleného poučování, školení apod. Samozřejmě by rodiče měli mít i přirozenou snahu rodinu zajistit finančně. Nelze-li práci sehnat, je situace v rodině ztížená i s ohledem na výchovu, i když ani to není rozhodující. Možná by v tomto směru mělo lépe

pracovat ministerstvo práce a podporovat více smysluplné rekvalifikace. Určitě by prospěl dostatek mateřských školek.

- Nevím.
- Vrátit porodné alespoň na 1. dítě, přispívat na družiny.
- Především by v ČR mělo být lépe postaráno o matky s dětmi, bydlení, práce odpovídající tomu, aby se matka mohla postarat o děti, když je na ně úplně sama. Všude vládne jen byrokracie, sociální příspěvky nedostanu a vše co se týká bydlení a práce pro samoživitelky stojí za.... Pak se všichni diví, že má každý jen dluhy, exekuce, deprese a přibývá sebevražd. Smutné, nemyslíte??? Tak hlavně že páni poslanci se mají dobře, to jak přežíváme my, to nikoho nezajímá!
- Škoda mluvit, muselo by se začít vládou!!!
- Více podpory pro matky/otce na rodičovské dovolené - možnost práce z domova, lepší podmínky v práci (poloviční úvazek), školky, jesle.
- Osobně si myslím, že by stát měl koukat na všechny stejně.
- Více míst v MŠ, méně dětí ve třídách v ZŠ.
- Třeba přispívat na rodiny s dětmi. Kdo dostává přídavky na dítě, na bydlení a kde je porodné? Pro státní úředníky vždycky peníze jsou, ale pro děti už ne!? Myslím, že pro zlepšení podmínek v rodině by bylo potřeba trochu větší přísun peněz do domácnosti. Pak budou mít rodiče peníze např. na kroužky pro děti atd.
- Více je podporovat.
- Raději nic stejně to nesplní.
- Větší důslednost v rodinách a vyžadovat drobné práce (úklid svých věcí, pomoc v rodině, učit se chovat ke stáří).
- Hodně.
- Vrátit přídavky na děti pro všechny.
- Uznat klasický rodinný model. Podporovat ženy na mateřské dovolené.
- Neoddělovat rodiny s dětmi a seniory, ale hledat způsoby, jak spojovat generace, aby spolu tyhle skupiny nezačaly bojovat o přízeň státu.
- Finanční zajištění rodin, kde je žena na mateřské dovolené je myslím slabé a tato skupina obyvatel je na tom hůř než důchodci.
- Umožnit za příznivých finančních podmínek pobyt jednoho rodičů s dětmi až do nástupu do školy. Stejně tak si myslím, že pokud by rodiče byli v zaměstnání dostatečně finančně ohodnoceni a nemuseli mít několik zaměstnání, mohli by se více věnovat svým dětem a pak by z dětí nevyrůstaly "děti ulice", na které nemá nikdo čas. A samozřejmě musí chtít sami rodiče, což už nikdo ovlivnit nedokáže.
- Všechno se odvíjí od správné rodinné politiky - hlavně finanční zajištění rodiny a možnost využívání předškolního zařízení pro děti, když je maminka na rodičovské dovolené (více dětí), což v současné době většinou není možné.
- Nevím.
- Podpora částečných úvazků (např. daňové zvýhodnění zaměstnavatelů, kteří to umožňují), větší daňové zvýhodnění pro rodiče dětí - jak u zaměstnanců, tak i u OSVČ zjednodušení administrativy alternativy jeslí a MŠ - dětské skupiny, sousedské hlídání (předpokládám, že rodiče jsou dostatečně kompetentní k tomu, aby se rozhodli, zda té a té osobě a prostorám, ve kterých budou děti hlídány, důvěřují a případnou jim pro jejich dítě dostačující).
- Zlepšení podmínek pro maminky na rodičovské dovolené, především co se týče následného návratu do práce a přidělování školek.
- Momentálně mě nic nenapadá. Starší dítě jde teprve do školy, tak jsme moc problémů nezaznamenali. Ovšem co bych uvítala, jsou uniformy do škol. Bylo by vhodné setřit

současné sociální rozdíly!

- Stát by měl sociálně slabším rodinám přispívat více penězi.
- Spolupráce, škola rodič - rovnocennost, zvýšení autority školy – partner.
- Zodpovědnost je na rodině - postarat se o dítě je povinností rodiny, ostatní instituce s výchovou pomáhají.
- Zavedla bych psychologii výchovy jako součást vzdělávání, podpořila bych zakládání rodin finančně, legislativně, zavedla bych novomanželské půjčky apod.
- Věnovat se více výchově v rodinách, nepřenechávat zodpovědnost na školách. Větší podpora státu rodinám s dětmi, školky, centra.
- Umožnit zkrácené úvazky pro ženy po mateřské dovolené. Tím pádem i procento ze zdravotního a sociálního pojištění.
- Momentálně mě nic nenapadá :)
- Vrátit porodné a zvýšit příjem mateřské.
- Stát (její představitelé) by měl jít pozitivním příkladem - výchova, vzájemný respekt, jednání, komunikace, tolerance, možnost kvalitního vzdělání, respektování zákonů apod.
- Rozhodně bych obnovila příspěvek za porodné, začínajícím rodinám to do začátku hodně pomohlo. Vezměte si, co stojí všechny potřeby měsíčně pro malé miminko natož, když nemají nic do začátku.
- Zlepšit postavení učitelů ve školách, lepší spolupráce školy a rodiny. Věnovat dětem více času, omezit počítač a televizi.
- Stabilita finančního příjmu, stabilita práce.
- Stát by měl víc finančně zvýhodnit rodiny s dětmi. Rodiče se musí víc zapojit do výchovy a ne že si budou myslet, že dítě je vychováváno jen ve škole. Měli by uznávat učitele, aby je potom uznávaly i děti.
- Jejda, toho by bylo! To se nedá vyjádřit v této rubrice, ale alespoň: kvalitní výuka od mateřských škol až po školy vysoké, pracovní příležitost pro všechny od absolventů až do důchodu, kvalitní zdravotní péče pro všechny vrstvy, je toho ještě mnohem víc.
- Podle mě a mojí situace - věnovat se finanční podpoře rodin - znovuzavedení "porodného" i pro normální matky, nejen "sociální případy", aby rodičovský příspěvek nepřipomínal almužnu a také rozšíření mateřských školek.
- Finančně podpořit rodinu v období mateřské dovolené, kdy příjem rodiny klesne mnohdy o tisíce korun a pro rodinu je to mnohdy fatální. Ovšem pouze v případě, že minimálně 1 rodič je pracující.
- Rovné podmínky VŠEM rodinám /nezvýhodňovat určité sociální skupiny podporou, která je z pohledu jiných rodin, nespravedlivá/. Výchova mladých rodičů k odpovědnosti /vzory přinesené z vlastního dětství. Pokusit se učit rodiče, že pokud existuje problém je vždy na dohodě a pochopení mezi stranami -škola-rodina-úřad- nalezení viníka a řešení *nic není černobílé*, nejhorší je jednostranný pohled a snaha o zjednodušení (tedy svalení viny na ty druhé).
- Pomáhat jak jen to jde dětem žijících v sociálně slabších rodinách. Dále zaujmout děti víc sportem a zábavnými kroužky, a pokud to trochu jde nenakládat na ně příliš mnoho učení, tím myslím aby byl dostatek času, i na ty zájmové kroužky, kde se dá podchytit jejich talent. Na některých školách se učí také dlouho do odpoledne, a pokud žáci ještě dojíždějí, mohou být evidentně dost unavení. Také je dobré dostatek dozoru jak ve škole tak doma. Nejsem zastávce násilí, neboť již z dějin známe, že zlo plodí opět jen zlo. Také si všimnat ve školách a školkách aby děti nebyly týrány. Tot' vše.
- ...
- Mám vše, nic nepotřebuji.

10.4 Vyhodnocení hypotéz

Dotazník vyplnilo 127 respondentů. Jak vyplývá z jednotlivých grafů, odpověděli muži i ženy, vzdělání, životního prostředí, sociálního postavení ve společnosti. Jednalo se o respondenty s různými pohledy na stát, školu a různými výchovnými problémy svých dětí, téměř všichni se velice zajímavě vyjádřili v poslední otázce, jakou mají představu, co by bylo možné udělat v ČR pro zlepšení podmínek rodin a výchovy dětí v rodinách.

Při výzkumu bylo zjištěno, co má vliv na rodinnou výchovu a problémy současné rodiny:

1. Má vliv rodina úplná, či neúplná

Úplná rodina má vzor chování obou rodičů. Je lépe finančně zabezpečena, volnočasové aktivity jsou rozloženy na oba rodiče. V neúplné rodině (většinou děti žijí s matkou) mají větší finanční problémy, pobírají častěji dávky sociální péče, které nenahradí příjem obou rodičů (partnerů). Děti, jež se narodí mimo manželství, jsou pravděpodobně citově chudší.

2. Nemá vliv věk rodičů

Nebylo zjištěno, že starší či mladší rodiče mají více či méně problémů s výchovou. Všechny věkové kategorie rodičů měli přiměřeně stejné odpovědi.

Jednalo se o rodiče, všech věkových kategorií. Ti, kteří jsou mladí, ještě nepoznali mnoho starostí a problémů s dětmi, plně využívají vymoženosti moderní doby, techniky, cestování a všech výhod globalizace.

I ti, kteří prošli různými úskalími v naší společnosti. Zažili různá politická zřízení, dobu totality i demokracie. Dobu, kdy museli dětem vše těžce shánět, stát frontu i na základní životní potřeby (oblečení, hygienické potřeby). Jejich pohled a zkušenost je k nezaplacení. Mohou porovnat problémy rodiny dříve a nyní.

3. Nemá vliv vzdělání rodičů

Bylo sice zjištěno, že rodiče s vyšším vzděláním mají méně dětí, ale většina všech rodičů nemělo s výchovou problémy. Byli spokojeni s výukou a výchovou dětí ve škole. Dá se říci, že například žena se základním vzděláním a pěti dětmi, žijící v nájemném bytě, v menší obci, která nemá výchovné problémy s dětmi, je spokojena s výukou ve škole, je však zcela nespokojena s tím, co dělá stát pro rodiny s dětmi.

Na druhé straně většina vysokoškolsky vzdělaných rodičů uvádí, že se cítí dobře, nemají žádné výchovné problémy s dětmi, mají většinou méně dětí, nejčastěji jedno, jsou spokojeni se školou, rovněž uvádějí, že nejsou spokojeni s působením státu. Tito rodiče jsou i relativně dobře sociálně zajištěni, přesto požadují od společnosti více.

4. Nemá vliv životní prostředí (bydliště v malé obci či velkoměstě)

Přes polovinu dotázaných respondentů žije ve městech od 10 do 100 tisíc obyvatel, téměř polovina z malých obcí do 5 ti tisíc obyvatel.

Problémy při výchově dětí a požadavky rodičů byly stejné. Není důležité, v jakém prostředí dítě žije. V malých obcích i velkých městech rodiče vychovávají své děti a přesto nejsou spokojeni se společností, která, dle jejich názoru, málo napomáhá rodinám s dětmi. Většina rodičů je spokojena se školním prostředím, výchovou i výukou, čekají ale více od státu.

5. Má vliv zaměstnání, finanční situace

Na posouzení rodičů má jistě vliv i celkové politické klima v dnešní společnosti. Hrozící nezaměstnanost. Příliš veliké očekávání a možná i požadavků rodičů a nekritičnost k vlastnímu přičinění. Ti, kteří jsou nezaměstnaní, trpí nedostatkem finančních prostředků a očekávají větší sociální podporu. Většinou hledají chybu v těch druhých, než u sebe. Ti, kteří mají špatnou finanční situaci, jsou většinou nespokojeni se vším. Většina nezaměstnaných těchto respondentů sdělilo, že se cítí finančně velice špatně.

6. Nemá vliv bydlení

Většina dotázaných má zajištěno bydlení. Buď rodinný domek, nebo byt v osobním vlastnictví. Nemají výchovné problémy, cítí se dobře, jsou spokojeni se školou. A opět očekávají více od státu.

7. Nemá vliv vztah rodičů ke škole

Většina rodičů je spokojena s výukou a výchovou dětí ve škole. Jsou přesvědčeni, že o výchovu a výuku se má postarat jak rodina i škola společně. Rovněž velká část rodičů se shodně vyjádřila, že není dobře vrátit se k tělesným trestům, domluva dítěti postačí. Bez rozdílu pohlaví, životního prostředí, věku, vzdělání, sociálního postavení (zaměstnání, finančních možností, počtu dětí) se rodiče domnívají, že ve škole nejsou výchovné a učební problémy. Požadují více volnočasových aktivit, ale toto spojují s podmínkami, které tvoří stát. Finanční možnosti jsou dle rozpočtu přiděleného na školství.

8. Má vliv vztah rodičů ke společnosti - státu

Tento problém vidí většina rodičů ve špatném zabezpečení rodin a dětí od společnosti státu. Bez rozdílu pohlaví, věku a dalších možností, které dotazník obsahoval, byli rodiče nespokojeni. Například rodič, zaměstnaný vysokoškolák s jedním dítětem bydlícím v úplné rodině, vlastním rodinném domě, uvedl, že se cítí finančně dobře a přesto požaduje více od státu. V současné demokratické společnosti občané zřejmě očekávají více finančních prostředků směřovaných do sociální situace rodin s dětmi.

ZÁVĚR

Rodinná výchova a problémy současné rodiny? Toť velice široké spektrum problémů. Jinak se na rodinu dívá dítě, jinak rodiče či příbuzní, jinak učitel a možná jinak politik.

Každý vidí rodinnou výchovu ze svého zorného úhlu. Co se zdá někomu idylické (rodiče), může učitel vidět jinak či naopak. Ať se jedná o jakýkoliv úhel pohledu, vždy musí jít o „blaho dítěte“.

Rodiče hrají při výchově dítěte nezastupitelnou roli, proto je důležité, aby každé dítě mělo oba rodiče a mělo by mít dobrý domov. V takovém případě je výchova dítěte snadnější. Nejdůležitější je dobrý příklad obou rodičů, je to nenahraditelný základ. Pokud je rodina funkční (ať úplná či neúplná), problémy s výchovou jsou menší.

Tento bod je asi v naší společnosti zanedbávaný, často dochází k zneužívání dávek sociální péče. Matky samoživitelky jsou podporovány státem formou sociálních dávek. Většina těchto matek zjistí, že je pro ni výhodnější být samoživitelkou. Nebere v úvahu mravní dopad, výchovný podíl úplné rodiny. Stát ale úplné rodiny znevýhodňuje součtem příjmu obou partnerů, kteří potom nedosáhnou na žádnou ze sociálních dávek.

Může se stát, že i v dobře fungující rodině mohou nastat výchovné problémy, které vedou až ke kriminalitě mládeže. Ale i to lze eliminovat dobrou spoluprací se školou a nastavení pro děti kvalitními volnočasovými aktivitami.

Škola není jen vzdělávací institucí, musí dítě rovněž vychovávat. Pokud budou učitelé a rodiče vzájemně spolupracovat, jsou to ideální podmínky pro rodinu a děti. Je až obdivuhodné, že většina dotázaných rodičů je spokojena s výukou a výchovou dětí ve škole.

Každý člověk a rodina jsou součástí celku. Nikdo nežije ve vzduchoprázdnu. Všichni žijí ve své obci, městě, kraji nebo jakémkoliv územním celku. Všichni jsme občané České republiky. Proto vliv na výchovu dětí má i sociální postavení každého jedince.

Možná není důležité, v jakém městě kdo žije, jaký má byt, ani jaký má dostatek finančních prostředků. Toto není rozhodující na kvalitní výchovu a postavení jedince ve společnosti.

Samozřejmě dobře situovaná rodina má lepší podmínky k rozvoji dětí. Děti mohou navštěvovat více volnočasových aktivit (sport, hra na hudební nástroj, jazyky, kino, divadlo). Není to však to nejdůležitější. I rodiny s více dětmi, které někdy žijí na hranici životního minima, mohou vychovat děti dle platných zákonů a mravních norem.

Každé dítě potřebuje především bezpečí, jistotu, citové zázemí. Musí vnímat pocit sounáležitosti se svými vrstevníky, potřebuje perspektivu a pochopení. A toto mohou rodiče dítěti zajistit v klidném domově, kde mají dítě všichni rádi.

Né každé dítě má to štěstí vyrůstat s oběma rodiči, některé nemá ani jednoho rodiče. Potom nastupuje náhradní rodinná péče, popřípadě ústav – dětský domov. Zní to honosně – dětský domov – ale je to domov? Střídají se tety, nebo paní učitelky. Žádná citová vazba. Není možno chtít od těchto dětí dokonalost. V tom případě by jim měl napomáhat stát – společnost.

Základ problémů mohou být finanční prostředky. Dětské domovy jsou přeplněné, přístup chladný, děti mezi sebou nemají ten správný vztah. V současné době se rozrůstají možnosti pěstounské péče. Zde budou děti vyrůstat v úplné rodině, přijdou do styku s každodenními běžnými výchovnými problémy.

Problém může být i to, že v České republice je velké množství dětí, které se rodí mimo manželství. Nezodpovědnost rodičů, kteří nemají důvěru jeden ke druhému natolik, aby vstoupili do manželství, dítě přijímají jako menší závazek. Je to

však závazek na celý život. Lehkovážnost rodičů a střídání partnerů nevede dítě k dobrému příkladu.

Na základě výzkumu bylo zjištěno, že většina rodičů je dobře situována. Mají vlastní bydlení, většinou dobré finanční zabezpečení. Domnívají se však, že jim společnost při výchově napomáhá málo. Stěžují si na nezaměstnanost, malé sociální dávky. Myslí si, že pokud musí vydělávat peníze pro obživu rodiny, mají málo času na výchovu svých dětí. Rádi by, aby bylo více volných míst v mateřské škole, a v základní škole bylo méně dětí ve třídě. Tím může na dítě lépe působit výchovný prvek učitele.

Někteří rodiče mají docela konkrétní požadavky, jako společné zdanění manželů, asistenta v základní škole, porodné a přídavky na všechny děti, mateřskou dovolenou na pět let. Je pozoruhodné, že Česká republika má v Evropské unii nejdelsí mateřskou dovolenou čtyři roky (jako Švédsko), přesto to rodiče neocení a požadují delší. Z toho lze usoudit, že ne všichni rodiče jsou soudní, a chtějí více a více, ale od těch druhých – od státu, společnosti.

Někteří rodiče problémy vidí i v nepřizpůsobivých občanech a romském etniku, kteří jsou hlavními příjemci zneužívaných sociálních dávek. Tím nezbyvají finanční prostředky na ostatní občany.

Závěrem lze říci, že většina oslovených respondentů – rodičů spatřuje rodinnou výchovu a problémy současné rodiny v neúplné rodině a nedostatku finančních prostředků. Jedná se hlavně o nezaměstnanost. Dále většina rodičů má svůj názor, co zapříčiňuje nedobrou podporu rodiny a dětí od státu.

Mnoho rodičů, dle výzkumu, si svou zodpovědnost uvědomuje. Pokud bude zdravá rodina, je to důležitější, než dobré sociálněpolitické podmínky. V každé společnosti jsou rodiny a děti s problémovou výchovou, kterým musí napomáhat při výchově a základních životních potřebách stát. Mají na to právo dle ústavy a práv dítěte.

Většina rodičů a dětí však splňují základní životní cíl - zdravá rodina - zdravá společnost. Všichni mají své děti rádi, dle svých možností o ně řádně pečují a připravují jim podmínky pro zdravý růst a dobrý duševní rozvoj. I přes nedůvěru ve společnost – stát se snaží dítěti zajistit dobrou budoucnost.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literární zdroje

1. CAMPBELL, J. *Jak rozvíjet nadání vašich dětí. Vydání 1.* Praha: Portál, s. r. o., 2001. ISBN 80-7178-516-4.
2. ČÁP, J. *Psychologie pro učitele. Vydání 1.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. ISBN 14-652-80.
3. HORKÁ, H. *Výchova pro 21. Století. Koncepce globální výchovy v podmínkách české školy. Druhé rozšířené a doplněné vydání.* Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-85-0.
4. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, B. et al. *Člověk-prostředí-výchova. K otázkám sociální pedagogiky.* Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
5. MASARYK, T. G., *Ideály humanitní. Vydání druhé.* Praha: Nakladatelství Melantrich, ISBN 80-7023-036-3.
6. MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
7. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte.* Praha, Grada Publishing, a. s., 2002.
8. MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní, náhradní.* Praha: Portál, s. r. o., 1994. ISBN 80-85282-83-6.
9. MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti. Vydání 2.* Praha: Avicentrum, 1989. ISBN 08-056-89.
10. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi.* Praha: Portál, s. r. o., 2005. ISBN 80-7367-002-X.

11. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Vydání první.* Praha: Portál, s. r. o., 1998. ISBN 80-7178-226-2.
12. MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie. Vydání první.* Praha: SLON, 1998. ISBN 80-85850-53-2.
13. PIPEKOVÁ, J., at al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky. 3. Přepřacované a rozšířené vydání.* Brno: Paido 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
14. POTŮČEK, M. *Sociální politika. První vydání.* Praha: Sociologické nakladatelství Melantrich, 1990. ISBN 80-85850-01-X.
15. ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie. 4. přepřacované a doplněné vydání.* Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. ISBN 80-247-1049-8.
16. *Sbírka zákonů České republiky, Zákon č. 2/1993, Sb., Listina základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku, čl. 33, ze dne 29. 12. 1992.*
17. *Sbírka zákonů České republiky. Zákon č. 94/1964 Sb., o rodině.* Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2013.
18. *Sbírka zákonů České republiky ze dne 14. března 2006-Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.* Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2006, § 11.
19. *Sbírka zákonů České republiky ze dne 16. prosince 1992 – Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1992 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR.* Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1992.
20. ŠVRČINOVÁ, L. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II. 1.* Olomouc: Hanex, 2010. Rodina a rodinná výchova, ISBN 978-80-7409-030-1.
21. VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce. Vydání 1.* Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. ISBN 80-247-1138-9.
22. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. et., *Aplikovaná sociální psychologie, 1.* Vydání. Praha: Portál, s. r. o., 1998. tr. 304. ISBN 80-7178-269-6.

Elektronické zdroje

1. Portál Wikipedie, otevřená encyklopedie, [on-line] 2013. [cit. 2013-05-03].
Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rousseuovo_pojet%C3%ADdemokracie.
2. *Portál Novinky.cz*. [on-line] 2013. [cit. 2013-10-13]. Dostupný z WWW:
<http://cs.novinky.cz/domáci/262423/>.
3. *Portál Wikipedie, otevřená encyklopedie* [on-line] 2013. [cit. 2013-10-04].
Dostupný z WWW: <<http://wikipwdia.org/wiki/Rodina>.>
4. *Portál Wikipedie, otevřená encyklopedie*. [on-line] 2013. [cit. 2013-10-09].
Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipwdia.org/wiki/>>
5. *Prostředí a výchova*. 2014. [on-line] 2014. Dostupný z WWW:
http://is.jabok.cz/do/JA10/954367/955287/955380/Prostředí_a_výchova.pdf.

SEZNAM ZKRATEK

apod.	- a podobně
a.s.	- akciová společnost
Bc.	- Bakalář
Č.	- číslo
ČNR	- Česká národní rada
ČR	- Česká republika
J. A. Komenský	- Jan Ámos Komenský
kol.	- kolektiv
Mgr.	- Magistr
např.	- například
odst.	- odstavec
Sb.	- Sbírka zákonů
SOS	- druh dětských vesniček
s. r. o.	- společnost s ručením omezeným
str.	- strana
T. G. Masaryk	- Tomáš Garrigue Masaryk
tj.	- to je
tzv.	-tak zvaně

PŘÍLOHA

DOTAZNÍK

Jste:

- muž
- žena

Věk:

- do 30ti let
- 31 - 40 let
- 41 - 50 let
- 51 - 60 let
- 60 a více

Vaše vzdělání:

- základní
- střední odborné (vyučen/a)
- úplné střední odborné (maturita)
- vysokoškolské

Žijete v obci:

- do 5ti tisíc obyvatel
- 5 - 10 tisíc obyvatel
- 10 - 100 tisíc obyvatel
- 100 tisíc obyvatel a více

Stav:

- svobodný/á (popř. vdovec/vdova, rozvedený/á)
- ženatý/vdaná (popř. trvalý partner)

Děti:

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 a více

Zaměstnání:

- žádné - v domácnosti
- evidence na úřadu práce
- mateřská dovolená
- pracovní poměr
- živnostenský list

Zdroj příjmu:

- žádný
- státní podpora v nezaměstnanosti - úřad práce
- sociální dávky
- důchodové dávky
- mzda/plat
- jiné (uveďte jaké)

Jaké máte bydlení:

- vlastní rodinný domek
- byt v osobním vlastnictví
- nájemní bydlení
- u příbuzných (rodiče, děti apod.)
- žádné

Z finančního hlediska si vedete:

- velice špatně

- spíše špatně
- dobře
- velice dobře

Máte s dítětem (dětmi) výchovné problémy:

- žádné
- malé
- střední
- velké

Kolik členů je ve vaší domácnosti:

Jaký uplatňujete výchovný styl:

- dítě raději vůbec nesledovat
- malá domluva a vysvětlení stačí
- fyzické trestání
- jiné (uveďte)

Jste spokojen/na s tím co dělá stát pro rodiny s dětmi?

- zcela nespokojen/a
- spíše nespokojen/a
- spokojen/a
- spíše spokojen/a
- zcela spokojen/a

Jste spokojen/a s výukou a výchovou v našich školách:

- ano, zcela spokojen/a
- spíše spokojen/a
- spokojen/a
- spíše nespokojen/a

- zcela nespokojen/a

Kdo by se měl především podílet na výchově a vzdělávání dítěte?

- škola
- rodina
- rodina i škola
- jiné

Vrácení se k tělesným trestům na školách?

- určitě ano
- asi ano
- spíše ne
- rozhodně ne

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Zuzana Burešová

Obor: Speciální pedagogika - učitelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Rodinná výchova a problémy současné rodiny

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 72

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů české literatury a pramenů: 22

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: Mgr. Milan Fleischmann